

JAGODA VONDRÄČEK MESAR

# POZDRAV IZ SESVETA



# POZDRAV IZ SESVETA

JAGODA VONDRACEK MESAR



SESVETE, 2017.

#### NAKLADNIK

Muzej Prigorja

#### ZA NAKLADNIKA

Morena Želja Želle

#### AUTORICA TEKSTA

Jagoda Vondraček Mesar

#### SURADNICA

Dubravka Habuš Skendžić

#### OBLIKOVANJE I GRAFIČKA PRIPREMA

Lana Krpina

#### LEKTURA

Translator

#### TISAK

Denona d.o.o.

#### NAKLADA

180 primjeraka

CIP ZAPIS JE DOSTUPAN U RAČUNALNOME  
KATALOGU NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE  
U ZAGREBU POD BROJEM **000982829**.

ISBN 978-953-7820-10-7

#### IZVORI DOPISNICA I RAZGLEDNICA

Muzej za umjetnost i obrt

Muzej grada Zagreba

Muzej Prigorja

Muzej Sveti Ivan Zelina

Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

Zbirka Ivana Bogavčića, Zagreb

Zbirka Zlatka Strugara, Moravče

Veljko Rac, Kašina

Branko Golenić, Kašina

#### DAROVATELJI DOPISNICA I RAZGLEDNICA

Zrinka Brkić, Zagreb

Vlč. Ivan Filipčić, RKT župa "Dobri Pastir", Brestje

Ankica Hrupec, Kašina

Nada Kičić, Sesvete

Gordana Tagliaretti, Sesvete

Željko Žagar, Velika Gorica



TISKANJE PUBLIKACIJE  
OMOGUĆIO JE GRAD ZAGREB,  
GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE,  
KULTURU I SPORT



# SADRŽAJ

5 UVOD

## SESVETE - STARO DOBA

- 11 1. A NAJSTARIJA JE DOPISNICA...
- 15 2. OSAM GODINA MLAĐA OD NAJSTARIJE
- 17 3. KOLIKO JOJ JE GODINA TEK?
- 22 4. ISTA KUĆA, ISTI KOLODVOR
- 24 5. SRETAN BOŽIĆ!
- 26 6. SRETAN USKRS!
- 27 7. ŠTO JE NOVA U SESVETAMA?
- 30 8. IZ SESVETA U KAPOSVAR
- 32 9. BUME SI KAJ SPILI?
- 34 10. WEINBERGEROV POSLJEDNJI „POZDRAV IZ SESVETA“
- 35 11. PRIBLIŽAVA SE NOVI SVJETSKI RAT
- 37 12. FOTOGRAF IVO KIRIN SESVETE

## SESVETE - NOVO DOBA

- 41 13. ZAGREBAČKA ULICA
- 42 14. TRG MARIJANA BADELA
- 43 15. LUKA ITD.
- 44 16. AUTOKAMP U SESVETAMA?
- 45 17. POSLIJE HRIBERŠEKA I JAZBECA - ZELENGAJ
- 46 18. PROMETNICE SU NAJVAŽNIJE
- 48 19. ŠTO JE NOVO U KURIJI?
- 49 20. I MOTEL I NARODNO SVEUČILIŠTE.
- 51 21. NEZAIBILAZNA CRKVA
- 53 22. SESVETE CROATIA
- 54 23. RAZGLEDNICA - VJEČNA INSPIRACIJA

## OKOLICA SESVETA

- 58 24. BELOVAR
- 60 25. KAŠINA
- 73 26. MORAVČE
- 78 27. SOBLINEC
- 80 28. VUGROVEC
- 85 29. GLAVNICA I BRESTJE
  
- 87 BIBLIOGRAFIJA

Telecastni gospodni

Teleciunjenaj gospodici

Teleciunjenaj gospodici

Teleciunjenaj gospodici

Teleciunjenaj gospodici

Teleciunjenaj gospodici

Teleciunjenaj gospodici

Gospodici

Gospodici

Gospodici



## UVOD

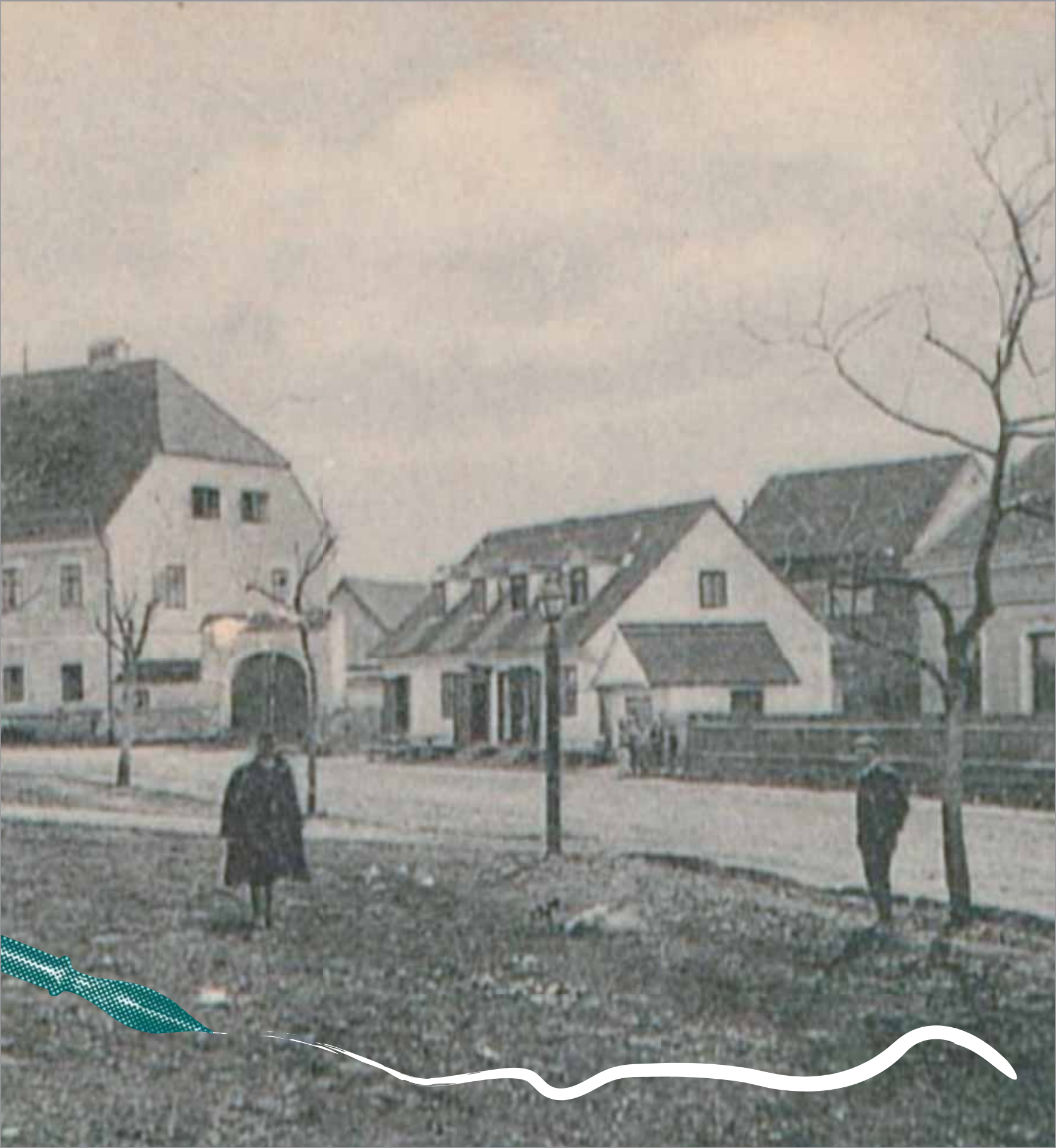
Koji je bio razlog nastanku razglednica? Možda putnikova želja da se s puta javi svojim najmilijima. Na nekom mjestu na svojem putu, jednostavno i elegantno, kupio bi komad papira s otisnutom lijepom fotografijom, platio poštansku pristojbu kupivši marku i poslao poštom npr. „Pozdrav iz Trsta“. Dakako, bilo je tu i želje da se pohvali svojim putovanjem i lijepim mjestima koje je posjetio.

Oni koji su dopisnice i razglednice izmislili i na njima zarađivali nisu mogli slutiti kamo će to na kraju odvesti. Razglednice su prerasle njihova prvotna razmišljanja i kratkotrajne interese. Čim su se pojavile, postale su pravi „bum“, moda, zatim hobi i s vremenom predmet za sakupljanje. Prihvaćanjem novog tipa poštanske pošiljke, a isto tako usavršavanjem fotografskih tehnika, započelo je novo doba u komunikaciji. Ali ne samo to. Isti motivi, na primjer gradovi ili krajolici, na njima će se pojavljivati i više od stotinu godina i tako postati slikovni dokumenti prošlosti.

Muzej Prigorja istražuje prošlost Sesveta i okolice te, uz ostale dokumente, čuva stare i nove dopisnice i razglednice. U ovom radu uz njihove smo motive vezali priče, a ako nije bilo materijala za priče, iznijeli smo samo povijesne podatke. U pričama se isprepliću rezultati etnografskog i povijesnog istraživanja.

Pozdravi iz Sesveta slali su se nekad, a začudo, ni suvremeno ih vrijeme nije posve istisnulo pa se šalju i danas. Stoga se naslov ovog rada sam nametnuo: *Pozdrav iz Sesveta*.

Priča započinje na samom kraju 19. stoljeća, jer su naše najstarije dopisnice iz tog vremena, a slijede ih razglednice. Dakako, Sesvete i mjesta u okolici stariji su od tih stotinjak godina od kada se pojavljuju kao motivi na razglednicama. Stoga ćemo se u pričama često vraćati u prošlost na njihov početak.



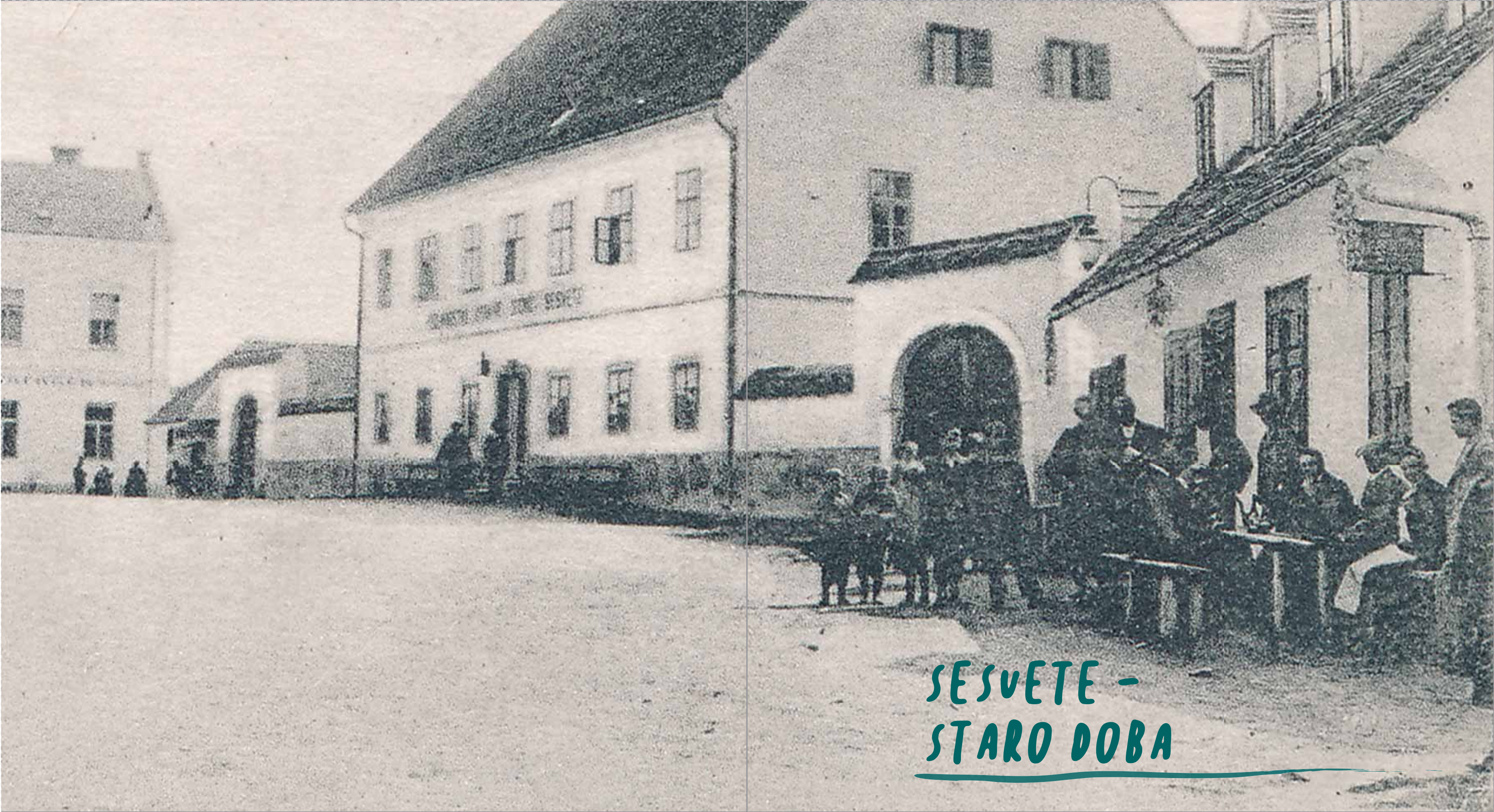
Motivima se obično smatraju građevine različitih vrsta, ali to su često i vedute – širi kadrovi koji uključuju više građevina s okolnim prostorom, npr. parkovima, rijekama i mostovima, prometnicama, morem i sl. Time nam pokazuju još nešto važno, više usput negoli namjerno. To su prostor i promjene u njemu.

Razumljivo je da su se uz stare motive pojavljivali i novi pa ih često sve možemo pratiti do danas. Neki se motivi pojavljuju mnogo puta, neki jedva jednom ili dvaput. Ima motiva o kojima se mnogo zna, o drugima jedva išta. Stoga se u našem radu smjenjuju manje-više opširni dijelovi s manjim i većim prazninama. Ponekad se dogodi i priča u priči pa počinje sličiti *Pričama iz tisuću i jedne noći*.

Sesvetama i njihovoj okolini posvećeno je više dopisnica i razglednica od ovih koje naš rad obuhvaća. Određen nam broj dopisnica i razglednica nije bio dostupan. Najveći broj dopisnica i razglednica koje smo upotrijebili pripadaju fundusu Muzeja Prigorja, dio su u privatnom vlasništvu i prikazujemo ih s dopuštenjem vlasnika, a neke za ovu priliku prikazujemo s dopuštenjem drugih muzeja čije su vlasništvo.

Osim „pravih“ razglednica, tj. serijski proizvedenih, upotrebljavali smo i tzv. foto-razglednice. To su zapravo privatne fotografije razvijene na fotopapiru, koji je na poleđini imao otisnute crte za adresu te prostor za poruku i za marku pa su mogle putovati kao redovna poštanska pošiljka. Naime, očekivalo se da će te fotografije biti slane rodbini i prijateljima pa su fotografi takve i izrađivali. One prikazuju drugačije, privatne događaje kao što su svadbe, krstike, sprovodi, berba u vinogradu itd. pa ih to čini izvrsnim dokumentima svakodnevnog života. Dakako, fotorazglednice nemaju nakladu u uobičajenom smislu riječi, već su izrađivane u nekom manjem broju primjeraka ili čak u samo jednom primjerku za samo jedno slanje.

O dopisnicama i razglednicama kao vrstama poštanskih pošiljki sada nećemo posebno govoriti, već ćemo govoriti usput. I one imaju svoj razvoj i svoju priču.



SESVETE -  
STARO DOBA



MPS-6519  
Kutijica - ambalaža u kojoj su se nalazila pera

MPS-6520  
pero

MPS-6521  
pero



# 01. A NAJSTARIJA JE DOPISNICA...

Kada se s pomoću dopisnica i razglednica istražuje prošlost nekog mjesta, sretna je okolnost ako su pošiljatelji zabilježili datum kada su pisali poruku ili ako je čitljiv otisak poštanskog žiga. Na jednoj *karti dopisnici*, varijanti dopisnice koja se čuva u Muzeju grada Zagreba, pošiljatelj je zabilježio da ju je napisao 7. listopada 1899. u Sesvetama.

1.1.  
MGZ-64466



Na poledini<sup>1</sup> je otisnut žig s datumom kada je dopisnica primljena u polaznoj pošti u Sesvetama. Taj je datum nečitljiv. Drugi žig pokazuje da je 9. listopada 1899. primljena u dolaznoj pošti u Zagrebu državnom kolodvoru.<sup>2</sup> Po tim datumima zaključujemo da je to najstarija do sada poznata dopisnica iz Sesveta. Na licu dopisnice naveden je „Atelier Mosinger i Breyer u Zagrebu“, iz kojeg potječu fotografije.



Od datuma putovanja dopisnice do danas dijeli nas 118 godina, a tri fotografije na njezinu licu mogle bi od toga biti malo, ali i mnogo starije.

1.1.  
MGZ-64466

- 1 Kartofili, tj. ljubitelji i poznavatelji dopisnica i razglednica znaju da kada je cijelo naličje dopisnice namijenjeno adresi primatelja, to je tzv. „duga adresa“. Na naličju dopisnica tog perioda nalazio se dvojezični naziv, u ovom slučaju prvo mađarski pa hrvatski, ali bilo je i drugih jezika. Dopisnice u užem smislu riječi imale su lice namijenjeno pisanju poruke, naličje adresi primatelja i nikakve ilustracije ni fotografije. Ova karta dopisnica pripada periodu kada su dopisnice već imale fotografije pa je to tzv. slikovna dopisnica.
- 2 Današnja je praksa drugačija. Poštanskim se žigom poništavaju poštanske marke i potvrđuje primitak pošiljke u poštanskom uredu na određeni datum (Hrvatska pošta, <https://www.posta.hr/zigovi-204/204>).

Na dopisnici se nalaze tri male fotografije: gore lijevo crkva Svih svetih i župni dvor, gore desno kaptolska kurija, koja se nalazi nasuprot crkve i župnog dvora te pogon mesne industrije. Kvalitetna fotografija zabilježila je i sitne pojedinosti.

Crkva Svih svetih nalazi se na vrhu travnate uzvisine, koja se blago spušta prema jugu. Okružena je malim parkom i drvenim plotom. Nešto niže, desno od crkve nalazi se župni dvor okružen voćnjakom, brajdama vinove loze i također plotom. Župni je dvor katnica s visokim skošenim krovom s dva dimnjaka i s tri mala krovna otvora. Šest prozora nalazi se na katu, dva po dva međusobno su približena. Na južnoj se strani vidi izlaz u vrt kao obična uska vrata natkrivena krovićem. U vrtu se nalazi i kućica. Po uzvisini se od crkve i župnog dvora spuštaju staze.

Fotografija gore desno prikazuje građevinu koju je zagrebački Kaptol podigao 1784. godine. Na mjestu gdje se u srednjem vijeku nalazio drveni kaštel s gospodarskim zgradama sagrađena je monumentalna rezidencija, kurija (lat. *curia* – plemićki dvor) iz koje se upravljalo velikim kaptolskim posjedom. Kanonik, upravitelj, stanovao je na prvom katu, u prizemlju su se nalazili uredi, a podrumski je dio korišten kao vinski podrum za prikupljanje vina od podložnih seljaka. Na fotografiji se iznad ulaza u kuriju nalazi natpis VELIKA GOSTIONA, a ispred nje na ulici stolovi i klupe te dugački šankovi. Tome odgovara podatak u matičnim knjigama, naime 1898. godine spominje se „gostiona kaptolska“, što vjerojatno znači da je kaptol držao tu gostionicu. Sama se zgrada do danas nije promijenila, no zagonetna je bijela vodoravna crta uz rub krova. Kaptol je 1903. godine kuriju prodao Općini Sesvete, koja je započela s radom 1905. godine.

Donja fotografija prikazuje ulaz u tvornicu mesne industrije, koji se nalazio na sjevernoj strani. Na zgradi desno može se pročitati natpis: GOSPODARSTVENA TVORNICA MESNATE ROBE I MASTI DIONIČARSKO DRUŽTVO. Gradnja tvornice započela je 1898. godine i vjerojatno je bila sasvim nova kada je snimljena za dopisnicu, koja je putovala 1899. godine. Na fotografiji se vide ulaz u tvornički krug, tvorničke zgrade, toranj i dimnjaci te ispred ulaza uredne male gredice sa zasađenim mladim drvećem.



Zaposlenik tvornice Josef Holub (po narodnosti Čeh) poslao je 23. ožujka 1905., kako sam kaže, iz Sesveta u Zagrebu, iz Hrvatske, ovu dopisnicu svom bratu Otokaru u Hlinsku u Češkoj. Piše: „Dragi brate! Pozdrav svima. Ovdje na listu vidi se naša tvornica. Ja sam kao obično. Veliki pozdrav od tvog brata Josefa“.

Dobili smo pogled na tvornicu mesnate robe koju godinu nakon njezina otvorenja. Toliko je raslinju, koje se na prijašnjoj dopisnici vidi kada je tek posađeno, bilo potrebno da tako naraste. Fotografija je snimljena gledano od sjeverozapada prema jugoistoku i prikazuje širok pogled na tvornički krug.

Pretpostavljamo da je Jozef Holub bio mesarski majstor, kakvi su bili potrebni novoj tvornici. Kao građanin Austro-Ugarske Monarhije slobodno se kretao carstvom, mogao se zaposliti gdje je našao posla i u tvornici sigurno nije bio jedini došljak iz drugih zemalja Monarhije. Koje je čudo vratilo ovu dopisnicu u Hrvatsku?



### 1.2.

Zbirka Ivana Bogavčića, Zagreb

Na dopisnici je naveden podatak da je nakladnik ove dopisnice Gustav Weinberger.

## 02. OSAM GODINA MLAĐA OD NAJSTARIJE...

Sljedeću dopisnicu po starosti opet otkriva datum putovanja. Pošiljatelj je zabilježio da ju je napisao 20. kolovoza, bez godine, a po otisku poštanskog žiga vidi se da je to bilo 1907. godine. Po tome je od najstarije dopisnice mlađa osam godina.



Fotografija na licu prikazuje crkvu Svih svetih i župni dvor zimi, snimljene iz desnog ugla. Na licu dopisnice otisnuto je ime nakladnika, Gustava Weinbergera, židovskog trgovca i poduzetnika rodom iz Podravine, Općine Novigrad Podravski. Ne zna se točno kada su se Gustav i njegova supruga Hermina doselili, no u matičnim je knjigama zabilježeno da im se 1905. godine u Sesvetama rodilo prvo dijete, kćer Draga. Gustav je vjerojatno odmah započeo trgovački posao i izdao ovu dopisnicu za prodaju u svojoj trgovini.

Snimka župnog dvora pruža bolji dojam o veličini njegova vrta i dugačkog plotu. Budući da nema vegetacije, vidi se jedan prozor u prizemlju na lijevoj strani. Sada se vidi i istočna strana zgrade s tri prozora u prizemlju i dva na katu. Fotografija je snimljena iz veće udaljenosti pa se vidi cijela blaga padina. Jugoistočno od župnog dvora nalazi se grupa seljana uz rub padine. U padinu je usječena cesta Zagreb – Dugo Selo, a vide se i ljudi na cesti, kojoj je razina znatno niža.

### 2.1.

MPS-5801



2.1.  
MPS-5801

Do 1907. godine, kada je putovala ova dopisnica s prikazom crkve, prošlo je više od pet i pol stoljeća od kada je crkva prvi put spomenuta, a tada počinje njezina priča:

## „VILLA APUD ECCLESIAM OMNIUM SANCTORUM“

Ovaj zapis na latinskom jeziku u Kaptolskom statutu 1334. godine potvrđuje da je postojala crkva Svih svetih, sa selom pokraj nje koje je bilo još u poveljama pa nije imalo ni ime. Crkva je bila u gotičkom stilu, a sagradila ju je najviša crkvena i feudalna vlast, zagrebački kaptol. Danas znamo da je ime crkve postalo imenom sela, a selo je naraslo u današnje veliko gradsko naselje.

Crkva i sesvetsko groblje sljedeći se put spominju u 15. stoljeću, kada se Sesvete nazivaju Mindszent, vjerojatno pod mađarskim utjecajem. Obilasci crkve o kojima su se pisali izvještaji pričaju kako je početkom 17. stoljeća bila vrlo trošna, a sredinom tog stoljeća obnovljena i tada je dobila jedan zvonik. Sredinom 18. stoljeća najvažnije je bilo da se oko nje izgradi ograda koja će obuhvatiti i groblje. Nekoliko desetljeća kasnije već su postojali planovi da se crkva sruši i sagradi lijepa nova. Gradila se sedam godina i kada je 1773. godine završena, bila je veličanstvena, u baroknom stilu, s dva zvonika na pročelju, kako je to bilo uobičajeno drugdje u Europi, no rijetkost u Hrvatskoj. To je crkva kakvu mi danas poznajemo. Stradala je u „velikom“ potresu 1880. godine pa je bila obnovljena, a na kraju Drugog svjetskog rata, 1945. godine, dva je puta iz topa pogođen istočni zvonik. Prošlost joj je zaista burna.

## 03. KOLIKO JOJ JE GODINA TEK?

Sljedećoj je dopisnici nakladnik također Gustav Weinberger. Putovala je, ali pošiljatelj nije zabilježio datum, a žig je nečitak. To znači da ne znamo kada je nastala, no možda nešto otkrijemo „u hodu“. Kroz ovu razglednicu ispričat ćemo više priča koje će nam dati odgovor na pitanje postavljeno u naslovu. Kroz priču u priči nastavljamo upoznavati Sesvete preko tri nova motiva. Što nam ti motivi i povijesni podaci o njima otkrivaju?

3.1.  
NSK, GZ 268-1981



Gore lijevo nalazi se fotografija starog središta Sesveta. Do sada smo uzvisinu na kojoj se nalazi crkva Svih svetih promatrali s juga. Sada vidimo da se uzvisina spuštala do razine ceste Zagreb – Dugo Selo i fotografija je snimljena s razine ceste. S njezine južne strane nalazio se niz prizemnica i u daljini se vidi kurija s ogradom i kolnim ulazom u dvorište. Pri jakom uvećanju vidi se kurija i ispred nje stolovi s klupama i dugački šankovi. Ova se fotografija kurije može povezati s onom na najstarijoj dopisnici. Naime, obje su iz vremena kada je u njoj bila gostionica, a to je bilo do 1903. godine.

Jedan od najstarijih Sesvećana, Marijan Munda, rođen 1930. godine,<sup>3</sup> pripovijedao nam je da je sve što se vidi desno od kurije sagradio jedan poduzetnik. Slijedi priča koja će nam otkriti kada je to moglo biti.

## NIKOLA BUNJEVČEVIĆ, LIČANIN U SESVETAMA

Naš je Nikola bio pravoslavne vjere i nastanio se sa ženom u Sesvetama. Pokraj kurije uz cestu sagradio je dvije prizemnice, a u drugom redu sebi katnicu, od koje se na fotografiji vidi samo krov. U kući bliže kuriji imao je lokale za iznajmljivanje, a kuću do nje iznajmio je Općini za žandarmerijsku stanicu. Te se tri kuće vide na fotografiji zajedno s kurijom u kojoj djeluje gostionica pa zaključujemo da se Bunjevčević doselio vjerojatno pred kraj 19. stoljeća i sve to sagradio prije 1903. godine. Čini se da je u Sesvetama bio dobro primljen, a on s time zadovoljan, sudeći po onom što je za sugrađane učinio. Naime, kao sponzor je na svojem zemljištu i o svojem trošku podigao „sokolanu“, vježbaonicu za Sokolsko društvo „Sesvete“.

3 Neovisno o tome je li riječ o Marijanu Mundi ili nekom drugom, pripovijedanje o događajima iz prošlosti može biti u potpunosti točno, ali ne mora. Čovjek je u svojim pripovijedanjima uvijek subjektivan, prepričava što je čuo od drugih, izostavlja što misli da nije važno ili podliježe autocenzuri. Dakle, pripovijedanja uzimamo u obzir svjesni njihovih ograničenja i dobivene podatke provjeravamo i uspoređujemo s drugim izvorima.



3.2.  
MPS-5627



3.3.  
MPS-5638

Za nastavak priče poslužiti ćemo se fotorazglednicama. Fotografija nas dovodi na dvorišnu stranu kuće, koja je izgrađena uz kuriju, a snimljena je prema sjeveru pa se vidi crkva Svih svetih. Prikazuje grupu sokolaša u sokolskim uniformama kako vježbaju. To je vrlo svečana prigoda jer je okupljeno mnoštvo. Ljudi stoje na tribini, a u prvom redu sjede počasni gosti.

Čini se da je nekom drugom prigodom snimljena sljedeća fotorazglednica. To bi moralo biti svečano polaganje kamena temeljca za Sokolski dom. Sam Sokolski dom nije prikazan ni na jednoj dopisnici ni razglednici.<sup>4</sup>

4 Sesvećani i ostali posjetitelji sesvetskih kafića vjerojatno su u njima vidjeli uvećanu crno-bijelu fotografiju Sesveta snimljenu iz zraka. Kao godina nastanka snimke navodi se 1928. Ako se obrati pažnja na kuriju i kuće uz nju, lako se može prepoznati dvorišni prostor i Bunjevčevićeva katnica te dugačko bijelo zdanje, sokolana.

Vratimo se na našu dopisnicu i na treću fotografiju koja pokazuje da su Sesvete u starom središtu dobile novo reprezentativno zdanje. Gustav Weinberger očigledno je bio sve uspješniji, jer iz povijesnih podataka znamo da je 1909. godine u starom središtu Sesveta završio izgradnju velike katnice u kojoj je na katu stanovao sa suprugom Herminom i pet kćeri. U prizemlju je imao gostionicu i trgovinu. Kao trgovac, poduzetnik i nakladnik dičio se svojom lijepom novom kućom i ujedno je imao dopisnicu za prodaju u trgovini. Na fotografiji se vidi da cesta Zagreb – Dugo Selo prolazi uz Weinbergerovu kuću, a nasuprot kuće nalazi se stupić, miljokaz. Taj će se stupić vidjeti na nizu sljedećih dopisnica i razglednica.

Gledajući izbor Weinbergerovih motiva za dopisnice, čini se da je smatrao važnim sesvetski željeznički kolodvor, prikazan na donjoj fotografiji. U Weinbergerovo vrijeme taj kolodvor nije bio novost, postojao je odavno, od 1870. godine. Manja kolodvorska zgrada i pruga na kojoj se nalazi imaju svoju priču, kojoj je naslov:



## ŽAKANJSKO-ZAGREBAČKA ŽELJEZNICA

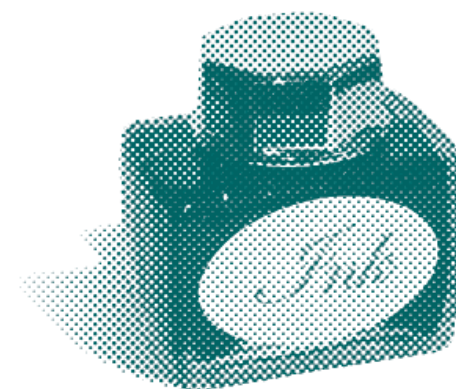
Priča nas vraća u vrijeme kada je Hrvatska bila mali zanemareni dio velikih europskih carstava. Prije nekoliko stotina godina pripadala je carstvu koje se zvalo Habsburška Monarhija i koje je imalo planove o željezničkoj mreži koja će povezivati dubinu kontinentalnog dijela monarhije s Jadranom. Dio Habsburške Monarhije, Mađarska, velika i moćna zemlja bez izlaza na more, uzalud se zalagala za izgradnju željezničke pruge kojom bi povezala svoj glavni grad Budimpeštu s lukama na sjevernom Jadranu. Austrija, vodeća država u monarhiji, imala je drugačije planove. Mađarski su se ciljevi počeli ostvarivati tek osnivanjem Austro-Ugarske Monarhije 1896. godine, kada se Mađarska politički osamostalila i mogla postupno izgrađivati željezničku mrežu u svoju korist. Premda će pruga prelaziti preko Hrvatske i voditi do hrvatskih luka, njezin će gospodarski razvoj ostati zapostavljen. Ove su povijesne okolnosti odredile nastanak željezničke pruge koja će prolaziti kroz Sesvete i koja će u povijest hrvatske željeznice ući kao „žakanjsko-zagrebačka željeznica“.

Državna željeznička uprava Mađarske pokrenula je 1867. godine izgradnju pruge od Budimpešte do Rijeke. Prvo se gradila približno 100 km dugačka dionica od mjesta Zakany (Žakanj) u blizini hrvatsko-mađarske granice, kroz Koprivnicu, Križevce, Dugo Selo do Zagreba. To je bio veliki građevinski zahvat krčenja terena, podizanja četiri mosta, osam kolodvora, tri stajališta i više ugibališta te popratnih postrojenja (ložionica i vodopostaja).

Žakanjska je pruga bila sagrađena za samo 18 mjeseci i puštena u promet 1870. godine. S njezinom se izgradnjom žurilo, zbog čega je gradnja bila nekvalitetna i dolazilo je do obustava prometa i popravaka. Istovremeno s gradnjom pruge podizane su i kolodvorske zgrade, pa i ona u Sesvetama. Bile su loše građene i u potresu 1880. godine teško su stradale. Prijamna zgrada u Sesvetama morala je biti potpuno srušena i ponovno izgrađena. Ta je burna prošlost već bila iza sesvetskog kolodvora kada su se njegove fotografije počele pojavljivati na dopisnicama i razglednicama početkom 20. stoljeća.

Mala fotografija na dopisnici vjeran je dokument sesvetskog kolodvora. To je veće prizemno zdanje s krovom na dvije vode. U dijelu prema tračnicama nalazi se još jedno zdanje, niže i vjerojatno drveno, s produženim krovom koji čini nadstrešnicu i u kojem se nalazi čekaonica za putnike. Na krovu se nalazi natpis SESVETE, a između perona svjetiljka u obliku fenjera.

Kada smo ovu dopisnicu uzeli u ruke, nismo znali kada je nastala ni kada je putovala. Jedino je što sada možemo zaključiti da je nastala poslije 1909. godine, jer je te godine završena Weinbergerova kuća. Međutim, fotografija kurije vrlo je vjerojatno iz ranijeg vremena, jer pokazuje kuriju dok je u njoj bila „velika gostiona“, a to je bilo do 1903. godine. Znači, na dopisnicama se mogu naći fotografije različite starosti.



## 04.

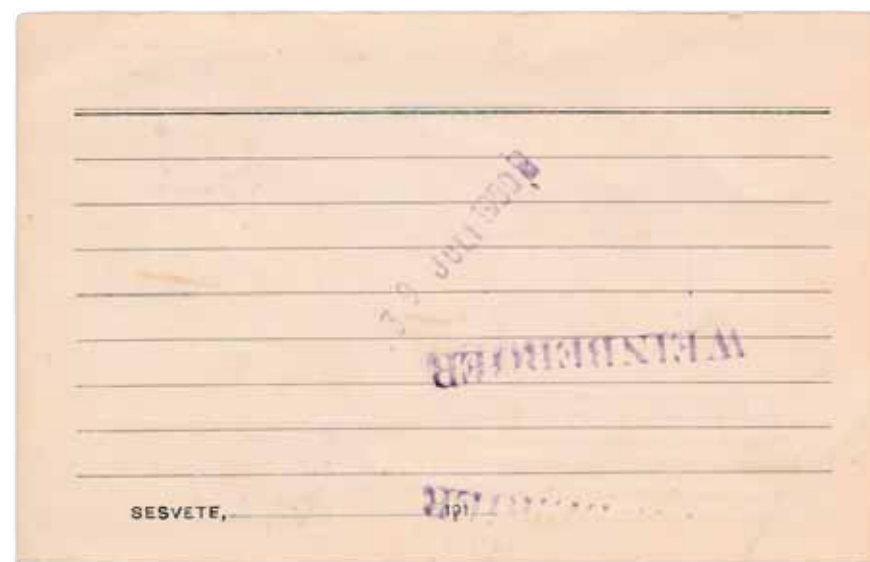
ISTA KUĆA,  
ISTI KOLODVOR

Sesvete.



Premda smo se odlučili za kronološki prikaz dopisnica i razglednica, sada ćemo učiniti iznimku zbog ove razglednice, koja je putovala 30. lipnja 1918. godine, a na kojoj su potpuno identične fotografije kao na prethodnoj. Fotografije nas dovode u nedoumicu o vremenu nastanka.

Nakladnik nije poznat, ali se navode isti broježani podaci kao na dopisnici br. 3.1., na kojoj je navedeno da joj je Weinberger nakladnik, a na licu se nalaze iste fotografije. Stoga vjerujemo da je nakladnik i ove razglednice Gustav Weinberger.

4.1.  
MPS-65104.2.  
MPS-6517

Nije moguće utvrditi je li starija prijašnja dopisnica ili ova razglednica. Jedina je razlika u tome što fotografija Weinbergerove kuće ovdje ima veći izrez pa se bolje vidi jarak sa sjeverne strane ceste, kao i bunar uz kuću u Ninskoj ulici.

Koliko je Gustav Weinberger kao trgovac bio suvremen potvrđuje i to što je u poslovne svrhe upotrebljavao posebnu vrstu dopisnice s otisnutim podacima svoje tvrtke na hrvatskom i njemačkom jeziku. To je dopisnica u užem smislu riječi, bez ilustracije, koja ima lice za dugu adresu, a poledina je prostor za pisanje poruke. Sačuvala se ova jedna neupotrijebljena.



## 05.

## SRETAN BOŽIĆ!

Za ovu dopisnicu ne bismo znali da je dopisnica da to ne piše na naličju. Polovica je naličja namijenjena adresi primatelja, druga je polovica prostor za poruku, dakle sve kao što imaju razglednice. I dalje postoji praksa da se predaja dopisnice potvrđuje žigom u polaznoj pošti i u dolaznoj pošti.

## 5.1.

MUO-044275



Dopisnica je putovala 23. prosinca 1910. Izdao ju je zagrebački nakladnik A. Vešligaj, a fotografije potječu iz zagrebačkoga Svjetlotiskarskog zavoda R. Mosingera d.d.. Kako bi primatelju što bolje prikazao Sesvete, pošiljatelj je na fotografijama napisao što one prikazuju: iznad žandarmerijske stanice stoji da je to „oružništvo“, preko krova župnog dvora piše da je to „župni stan“ te „občina“ na sljemenu njezina krova.

Župni se dvor promijenio! Štoviše, izgrađen je na novom mjestu, udaljenijem od crkve u smjeru jugoistoka. Ovo je primjer kada dopisnica dokumentira promjenu. Sada je župni dvor katnica koja u prizemlju i na katu ima četiri visoka uska prozora te iznad

gornjih prozora uske potkrovne otvore. Župni se dvor nalazi znatno bliže cesti, a cesta je ukopana u padinu. Crkvu nitko ne dira, uvijek je ista i na istom mjestu.

## 5.1.

MUO-044275

Fotografija gore desno ima u prvom planu kuću Weinberger, a u drugom planu zgradu Općine. Njezin se izgled nije promijenio. Sprijeda je okružena visokom ogradom, vidi se kolni ulaz i kućica na uglu s Ninskom, koja je nekada bila dijelom ograde kurije. Moguće je pročitati da na njezinu pročelju piše MESNICA FILIP ŠELENDIĆ. Na pročelju Weinbergerove kuće prema cesti u prizemlju vidi se ulaz u trgovinu i mnoštvo ljudi ispred gostionice.

Fotografija gore lijevo pokazuje dio centra, koji već poznajemo, kuće desno od zgrade Općine.

Lijep pošiljatelj rukopis omogućava nam da pročitamo da velečasnom gospodinu Oskaru pl. Simiću, župniku u Svetom Martinu pod Okićem, 23. prosinca čestita Božić. Ta nas pojedinost vraća u prošlost poštanskog prometa, kada je uvođenje dopisnice izazivalo dvojbe i rasprave. Naime, dopisnicu upućenu velečasnom Simiću mogao je pročitati svatko usput, a i mi nakon 107 godina. Prvi predlagatelji te nove poštanske pošiljke 1865. i 1868. godine nisu je uspjeli uvesti jer je dostupnost poruke tada bila nezamisliva, čak skandalozna. Bečka je poštanska uprava ipak 1869. godine prihvatila dopisnicu jer je bila jeftinija od pisma u zatvorenoj omotnici i ljudi su se na nju s vremenom priviknuli.



# 06. SRETAN USKRS!

Opet indiskretno čitajući poruku saznajemo da isti pošiljatelj šalje ovu razglednicu župniku velečasnom Simiću u Sveti Martin pod Okićem. Ovaj put čestita Uskrs!

U poštanskom su prometu pomalo već napuštene dopisnice i dolazi doba razglednica. Razglednica Sesveta koja je putovala 6. travnja 1912. godine na naličju ima podatke da je izdana 1911. godine u Beču. Moguće je da je i njezin nakladnik bio Gustav Weinberger, no u to ne možemo biti sigurni. Motiv je razglednice crkva Svih svetih sa župnim dvorom.

6.1.  
MUO-044274



# 07. ŠTO JE NOVA U SESVETAMA?

Razglednica s četiri fotografije u četiri polja nije putovala, a fotografije potječu iz atelijera Šimić u Zagrebu. Prvi put vidimo jedan važan objekt svjetovnog života - gostionicu Hriberšek. Druga se novost tiče stare tvornice mesne industrije.

7.1.  
MPS-5694



Gostionica Hriberšek nalazila se, vrlo prikladno, blizu željezničke stanice. U matičnim je knjigama 1905. godine zabilježeno da se u Sesvetama nastanio „Štajerac“, danas bi se reklo Slovenac, Šimun Hriberšek, gostioničar. Vidimo prizemnicu s potkrovljem, s malim ograđenim prostorom prema ulici, i unutra se vide dva stola. Simpatična kućica s biljkama puzavicama koje se šire po pročelju žednom je putniku izgledala kao da samo njega čeka. Na ulici ispred ulaza stoje muškarac i žena s djevojčicom u sredini. Možda je to Šimun s obitelji.

Pogon mesne industrije, koji se nalazio u Sesvetama južno od pruge, već smo upoznali. Nepunih 20 godina nakon otvorenja smatran je zastarjelim i proizvodnja je obustavljena. Filip Rabus, nasljednik renomirane zagrebačke tvrtke za proizvodnju suhomesnate robe i kobasica, kupio ju je 1915. godine. Filipov otac, osnivač tvrtke, odavno je umro kada su on i pomajka Kata (Katarina) tvrtku nazvali „K. Rabus i sin“. Ni poslije Katine smrti ime tvrtke nije se mijenjalo i takvo se saživjelo sa Sesvetama. Obnova stare tvornice trajala je pet godina. Ugrađena je najsuvremenija oprema i opremljene su sve potrebne radionice: bačvarska, kolarska, bravarska, kovačka, strojobravska itd.

**7.2.**

Ivo Kirin: Početak Varaždinske ulice s mesnicom „K. Rabus i sin“

Fotografija iz obiteljskog albuma Biserke Ropac, Sesvete

(mesnica je lijevo, gostionica „Kirin“ desno, rukom napisano KIRIN 1930.)

**7.3.**

Ivo Kirin: Mesnica „K. Rabus i sin“.

Fotografija iz obiteljskog albuma Bosiljke Musić, Sesvete; Dubravke Perković, Zagreb

Tvrtka je i osiguravala stanove za oko 200 radnika i 20 službenika. Proizvodnja je napredovala i rastao je izvoz u brojne europske zemlje.

Na nekoliko smo prijašnjih razglednica vidjeli crkvu Svih svetih sa župnim dvorom, koji je bio prikazan u gotovo jednakom kadru. Na istočnoj strani zgrade župnog dvora vidi se pojedinost koja se do tada nije vidjela, ulaz s krovčićem. Budući da je ova fotografija snimljena iz veće udaljenosti, s lijeve strane obuhvaća dio kućice, kojoj je na zidu natpis. Od natpisa se vidi P, zadnje slovo prethodne riječi, a zatim ŠELENDIĆ, a već znamo da je to mesnica Filipa Šelendića. Drveće je na ovoj i dvjema prijašnjim razglednicama približno jednako visoko, što ukazuje na to da su fotografije snimljene u približno isto vrijeme.

Nakon proučavanja svih fotografija dolazimo do zaključka da je razglednica nastala poslije 1915. godine. Po čemu smo to zaključili? Ako se na razglednici nalazi fotografija tvrtke „K. Rabus i sin“, koja je u Sesvetama otvorena poslije 1915. godine, razglednica je izdana nakon te godine.



## 08.

IZ SESVETA  
U KAPOSVÁR

Na redu je fina razglednica, s fotografijama dobrog kontrasta, zagrebačkog nakladnika A. Gomerčića. Poslana je iz Seseveta, nepoznat je datum njezina putovanja, ali po adresi znamo da je putovala u Kaposvár, grad u jugozapadnoj Mađarskoj, i napisana je na mađarskom jeziku.

Opet vidimo Hriberšekov lokal, sada otmjeno nazvan restauracijom. Čini se da su prijašnja i ova fotografija lokala snimljene približno u isto vrijeme, samo prijašnja ljeti u vrijeme bujanja zelenila. Kod nje se čini da je tlo u dvorištu niže.



8.1.  
MPS-6511



8.1.  
MPS-6511

Na ovoj je fotografiji dvorište prazno i čini se da je tlo povišeno. Ne može se znati koja je fotografija snimljena ranije, no čini se da ova pokazuje da se dvorište uređuje. Dakako, dok traju radovi, gosti sjede za stolom na ulici ispred ograde.

Na sljedećoj se fotografiji vidi zgrada Općine i kuća pokraj nje, za koju je navedeno da je to trgovina Jurković. Podsjetimo se pripovijedanja da je to kuća koju je Nikola Bunjevčević sagradio za iznajmljivanje pa je vjerojatno u njoj Jurković unajmio prostor za trgovinu. Na pročelju kuće na desnom kraju nalazi se *cimer*, natpis o djelatnosti i vlasniku, no, nažalost, nečitljiv. U matičnim je knjigama 1912. godine zabilježeno ime Josipa Jurkovića, gostioničara i trgovca, iz čega proizlazi da je fotografija snimljena u drugom desetljeću 20. stoljeća ili kasnije.

Na istoj fotografiji nalazi se još jedna gotovo nevidljiva, ali važna pojedinost. Gospodin Marijan Munda pripovijedao nam je da je Općina imala kolnu vagu, koja se vidi ispod prozora desno od ulaznih vrata. Zapravo, kolna se vaga sastoji od ravne platforme dugačke 6 do 7 metara u ravnini ceste pa se na fotografiji samo nazire. To je bila službena državna vaga za velike terete, koji su se prevozili kamionima ili zaprežnim kolima. Na vagu se dolazilo iz smjera istoka pa su npr. zaprežna kola prolazila pokraj stepenica na ulazu u kuriju i zaustavila se na platformi. Konji su se tada otkvačili i odveli da na platformi ostanu samo kola. U prostoriji u prizemlju desno od ulaza nalazio se mjerni mehanizam na kojem je općinski službenik mjerio težinu natovarenih kola. Ta se težina usporedila s težinom praznih kola i razlika je bila težina tereta. Teret koji je dolazio vlakom u Sesvete iskrcavao se na kolodvoru u kola tadašnjih prijevoznika, *foringaša*. Kupac je naručio tonu ugljena, foringaš bi obavio utovar, vaganje te dovezao i istovario ugljen na kupčevoj adresi. Vlakom su stizale i sirovine za Badelovu tvornicu alkohola, npr. rogač, krumpir, žitarice. Seljaci su prodavali cijele vozove sijena, drva ili poljoprivrednih proizvoda i sve je moralo biti službeno izvagano, što je imalo službenu pristojbu.

Treća je fotografija na ovoj razglednici panorama Seseveta snimljena iz smjera jugozapada. Pretpostavljamo da je snimljena približno kada i ostale, u prvim desetljećima 20. stoljeća, i pokazuje tadašnje Sesvete, a to je staro središte oko crkve i malobrojne kuće uz glavne prometnice.



## 09.

BUME SI KAJ  
SPILI?

Prepoznajete li Hriberšekovu gostionicu? Ovo je gostionica „Pri Jazbecu“! Vlasnik Jazbec s društvom sjedi za stolom lijevo od vrata. To je trbušasti gospodin, u to vrijeme najtrbušastiji u Sesvetama, za koga su njegovi suvremenici pričavali da ima 140 kg. Kuća je dobila još jedan kat sa sobama i proširila se obuhvativši prijašnju nadstrešnicu s desne strane pa se na fotografiji vidi dio koji ima niži krov.

9.1.

MPS-5703



Čovjek s bocom pred ulazom vjerojatno je konobar, a među njima još koji konobar, no ne možemo ih prepoznati jer ne nose konobarske uniforme. Vidi se da je prostor unutar dvorišta ravan i betoniran, uljepšan oleandrima u velikim cvjetnim loncima, a ukrasno grmlje uz ogradu još je malo. Nije slučajno Jazbec nastavio isti posao u istoj kući u Ninskoj ulici, jer je to odlično mjesto za ugostiteljski lokal. Pretpostavljamo da je ta gostionica radila 30-ih godina 20. stoljeća.

O Dragutinu Jazbecu saznajemo iz pripovijedanja da je u međuratnom razdoblju došao u Sesvete kako bi se zaposlio u mesnoj industriji „K. Rabus i sin“. Vjerojatno je bio mesarski kalfa ili majstor, jer je s vremenom otvorio vlastitu mesnicu i ovu gostionicu. Jazbec je bio jedan od brojnih mladih muškaraca, najčešće neoženjenih, kvalificiranih ili bez kvalifikacija, koji su dolazili u Sesvete i radili kod Rabusa. Budući da nisu imali obitelji pa su imali slobodnog vremena i novaca, poduzetni su im pojedinci ponudili još jednu vrstu lokala za zabavu, kuglane, kojih se u tom periodu otvorilo nekoliko. Tako su i Jazbec i Weinberger imali kuglane. Postoji i fotografija jedne od tadašnjih kuglana, ali ne za razglednicu pa to samo spominjemo. S vremenom su ti došljaci osnovali obitelji, kao što se i Dragec Jazbec oženio i proživio ostatak života u Sesvetama.



9.2.

MPS-5718

Keramička figurica  
Dragutina Jazbeka s  
unukom u naručju

Lončarsko-pečarska radnja  
Peška Zvonimir

1. pol. 20. stoljeća, Soblinec

# 10. WEINBERGEROV POSLEDNJI „POZDRAV IZ SESVETA“



Već smo se više puta susreli s dopisnicama i razglednicama kojima je Gustav Weinberger nakladnik. Pratile smo kako je suvereno vladao područjem njihova nakladništva. Na ovoj se razglednici navodi atelijer Makovička iz Velike Gorice, iz kojeg vjerojatno potječu fotografije. Svi su nam motivi već poznati i vjerujemo da je ova razglednica nastala u drugom desetljeću 20. stoljeća, negdje pred kraj Gustavova života. Umro je 1917. godine i ovo je vjerojatno posljednja razglednica kojoj je bio nakladnik.



**10.1.**  
Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb

# 11. PRIBLIŽAVA SE NOVI SVJETSKI RAT



U našem kronološkom prikazu slijedi razglednica koja je putovala 18. srpnja 1939.<sup>5</sup> Iznenađuje što barokna crkva s dva zvonika ima ovako skroman okoliš. Od crkvenog ulaza do ograde vodi obična staza utabana u travi, ograda je vrlo zapuštena pa djelomično i nedostaje, a drveće i grmlje uz tu ogradu nije njegovano. Posebno je trošan plot s desne strane.

U sličnom je kadru snimljena još jedna razglednica, a postoji i razglednica na kojoj je crkva snimljena iz smjera jugoistoka. One nisu putovale pa nedostaje vremenski orijentir. Na prvoj razglednici vidimo da crkva ima dobar uredan plot i da padina ispred crkve završava jarkom. Na drugoj razglednici vidi se vjerojatno isti jarak preko kojeg se mostićem prelazi prema skromnoj baraci. U međuratnom je razdoblju to bilo prodajno mjesto dvojice pekara. Sve u svemu, u ovom slučaju snimke ne možemo svrstati u vremenski slijed.

**11.1.**  
MPS-6501

<sup>5</sup> Ovu razglednicu pripisujemo sesvetskom fotografu Ivi Kirinu, o čemu se više govori u sljedećim poglavljima.



**11.2., 11.3.**

Ivo Kirin: Crkva Svih svetih u Sesvetama

Razglednice iz obiteljskog albuma Biserke Ropac, Sesvete



# 12.

## FOTOGRAF IVO KIRIN SESVETE

Godine 1911. u Sesvetama se rodio Ivo Kirin. Sve što znamo o njemu saznali smo iz pripovijedanja njegovih nećakinja i drugih Sesvećana. Rano je pokazao sklonost prema fotografiranju, zbog čega je njegov otac, gostioničar Stjepan Kirin, bio ponosan i rado ga školovao za to fino zanimanje. Ivo Kirin završio je zanat u atelijeru Ljudevita Griesbacha u Jurišićevoj 1 u Zagrebu i neko je vrijeme ondje bio zaposlen kao fotograf. Za prvo smo predstavljanje izabrali njegovu razglednicu iz vremena kad je već bio iskusni majstor, vedutu na kojoj je i njegov logotip.

**12.1.**  
MPS-6512





Kao prvi i dugo vremena jedini fotograf u Sesvetama, strastveno je fotografirao privatne i javne događaje i malo je reći da je stvorio ogroman opus. Unutar opusa našlo se i nekoliko razglednica s motivima Sesveta, a one su njegov najzagonetniji dio. Razvijene su na papiru koji ima otisnut podatak o uvozniku: „Foto-Materijal od t. t. Griesbach i Knaus, Zagreb, Jurišićeva 1“. Na takvom su papiru razvijene i mnogobrojne privatne fotografije, sačuvane u vlasništvu brojnih sesvetskih obitelji.<sup>6</sup> Kao zaposlenik u fotografskom atelijeru Ivo Kirin imao je pristup fotomaterijalu i fotolaboratoriju pa je od iste snimke izrađivao više fotografija izrezujući iz nje kadrove i dodajući im različite efekte. Izradio je i varijacije istog motiva u vodoravnom i okomitom prikazu.<sup>7</sup>

Ono što nam je važno za povijest Sesveta jest izgled njihova središta 1944. godine. Crkva, župni dvor i raspelo, razina ceste – sve je kao danas. Snimatelj kao da je leđima naslonjen na zid Općine. Široki prostor između crkve i Općine podijeljen je na cestu uz crkvu, cestu uz Općinu i travnjak s raspelom između njih. Nama se čini da su objema snimkama fotomontažom dodani lijepi oblaci.



### 12.2.

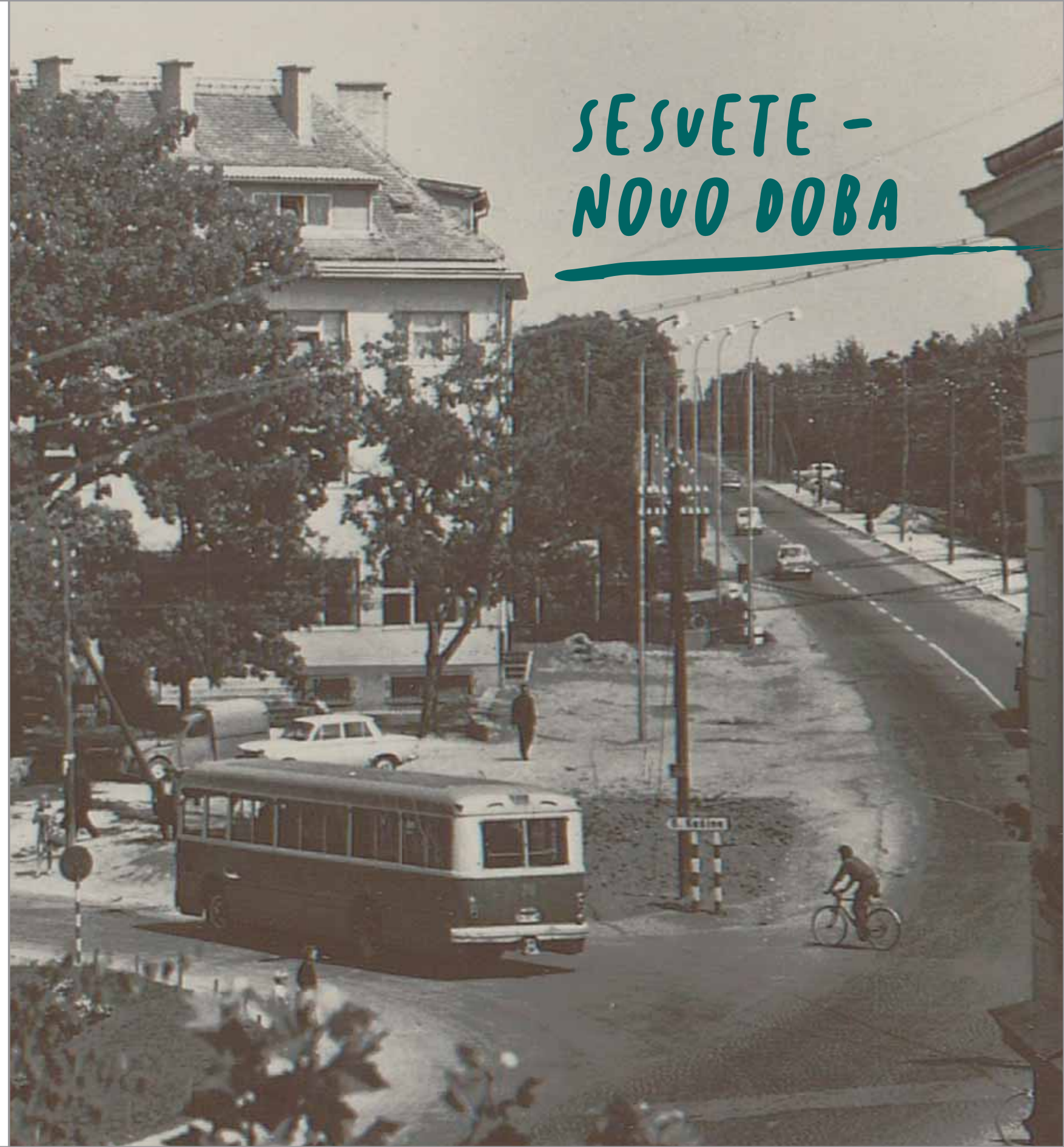
Ivo Kirin: Crkva Svih svetih i raspelo u Sesvetama

Razglednica iz obiteljskog albuma Biserke Ropac, Sesvete

6 Imaju li Kirinove razglednice nakladnika u uobičajenom smislu riječi? Možda ih je on jednostavno umnožavao pa bi ga se moglo smatrati neformalnim nakladnikom. Bilo bi za očekivati da su se njegove razglednice mogle kupiti u tadašnjim sesvetskim trgovinama. Za neke se razglednice čini da su zapravo njegovi eksperimenti sačuvani samo u jednom primjerku. To su samo neka pitanja koja za sada ostaju bez odgovora.

7 U ovom slučaju nije upotrijebljen fotografski papir sa znakom dobavljača Griesbacha i Knausa. Možda je isti dobavljač imao i fotografski papir bez oznake dobavljača, koji je možda bio drugačije kvalitete, ali je cijenom bio pristupačniji skromnijim Sesvećanima. To je samo jedna pojedinost zbog koje se teško snaći u Kirinovoj ostavštini.

# SESVETE - NOVO DOBA



## OD KRAJA DRUGOG SVJETSKOG RATA DO DANAS

Sesvete su se sve do kraja Drugog svjetskog rata razvijale i mijenjale relativno polagano. Bile su župno sjedište i sajmišno mjesto duge tradicije. Imale su i dugu tradiciju prometa kao čvorište cestovnog prometa i željeznička stanica. Premda je postojao radnički sloj zaposlen u mesnoj i opekarskoj industriji te tvornici alkohola, prevladavalo je agrarno stanovništvo koje je gravitiralo Sesvetama.

Poslijeratna modernizacija i utjecaj velikoga dinamičnog grada pomalo se, a zatim sve brže ogleda u poboljšavanju prometne povezanosti. Poljoprivreda, do Drugog svjetskog rata prevladavajuća djelatnost, gubi na važnosti pa Sesvete doživljavaju i priljev prijašnjega poljoprivrednog stanovništva iz bliže okolice. Posljedično, doseljavanje vodi do pojačane urbanizacije.

## 13. ZAGREBAČKA ULICA



Dvije nam razglednice iz šezdesetih godina 20. stoljeća vrlo dobro dokumentiraju tu novu situaciju prikazujući isti motiv s nevelikim vremenskim razmakom. Naime, prikazuju Zagrebačku ulicu, dvosmjernu sa samo dva vozna traka i popločenu granitnim kockama. Blagom se strminom približava zaravni na kojoj se nalazi crkva Svih svetih i središnje raskršće. S njezine su sjeverne strane već niknule trokatnice.

**13.1.**  
NSK, GZ-991/1967



Zanimljiva je usporedba starije crno-bijele razglednice s nešto novijom, u boji. Vidi se napredak od neuređenog okoliša do uređenog parkirališta, njegovanog parka s drvećem i ukrasnim grmljem uzduž pločnika. Napredak se uočava i u detaljima kao što je prestanak upotrebe nadzemnih energetskih vodova i zamjena brojnih pojedinačnih antena na krovovima zgrada zajedničkim.

**13.2.**  
MPS-6507

## 14.

TRG  
MARIJANA BADELA

Mnogo smo puta čuli da su Sesvete „istočna vrata“ Zagreba i čvorište putova, a razglednice nam zorno pokazuju kako to u Sesvetama izgleda. Naime, u njima se sastaju tri prometna pravca, iz Varaždina, Dugog Sela i Kašine, te se slijevaju u jedan pravac prema Zagrebu.

Zaravan na kojoj se nalazi staro središte Sesveta poslije Drugog je svjetskog rata nazvano Trgom Marijana Badela. On je bio narodni heroj NOB-a, potomak obitelji industrijalaca koji su između dvaju svjetskih ratova u Sesvetama osnovali tvornicu alkohola, likera i octa. Trg obuhvaća stara zdanja, crkvu sa župnim dvorom i kuriju te veliko raskršće s kućom Weinberger malo istočnije.

Od raskršća su prema sjeveru vodila dva cestovna pravca, Varaždinska i Kašinska ulica. Autobusna je linija sa stanicom na samom trgu povezivala Sesvete sa 8 km udaljenom Kašinom. Kašinska ulica danas više ne izlazi na to raskršće i postala je slijepom ulicom. Na fotografiji se vidi početak Varaždinske ulice i nova zgrada pošte. U njoj od 1956. godine u suvremenim uvjetima djeluje poštanska služba, koja je u Sesvetama osnovana 1874. godine. Fotografija je nastala nedugo po završetku gradnje, kada je okolina još bila neuređena, s ostacima travnatih površina, šumom drvenih energetskih stupova i mrežom nadzemnih vodova.

14.1.  
NSK, GZ 991/1967



## 15.

## LUKA ITO.

Sjeverno od Zagrebačke ulice izgrađeno je moderno stambeno naselje Luka. Na razglednici s nekoliko motiva iz Sesveta u lijevom je dijelu mjesto dobila najviša zgrada tog naselja, koju Sesvećani zovu „Stojadinka“. Urbana legenda glasi da je tako nazvana jer se u njoj nalazi 101 stan. Fotografija „Stojadinke“ na razglednici je greškom zrcalno okrenuta. Ugodno je iznenađenje početak Varaždinske ulice s urednim travnjakom, drvećem ogromnih krošnji, uređenim pločnicima i parkiralištem.

Poslije Drugog svjetskog rata mesna je industrija „K. Rabus i sin“ nacionalizirana i 23. travnja 1946. preimenovana u „Tvornicu suhomesnatih proizvoda Sljeme“. Taj gospodarski gigant Sesveta, Hrvatske i Jugoslavije na razglednici se pojavljuje prvi put.

15.1.  
MPS-5806



U socijalističkom je društvenom uređenju napredovala, širila se otvaranjem novih pogona: tvornice stočne hrane i svinjogojske farme, koja je sa 54 proizvodna objekta svojevremeno slovila kao najveća i najmodernija u svijetu. „Sljeme“ je svoje proizvode izvozilo i u SAD, razvijani su novi proizvodi i proizvodnja se povećavala. Sve je završilo 2006. godine, kada je „Sljeme“ prestalo s radom, pa je na razglednici ujedno posljednji put.

# 16. AUTOKAMP U SESVETAMA?

Od 1944. godine, kako smo vidjeli na crno-bijeloj razglednici Ive Kirina, središte se Sesveta u urbanističkom smislu nije promijenilo. Dugačka padina koju smo pratili od kraja 19. stoljeća svedena je na uski pojas bujnog zelenila i od Zagrebačke se ulice do crkve i do župnog dvora uspinje stepenicama.

Možda niste znali da je u Sesvetama, u Dubokom Jarku, kasnih 60-ih godina „Sljeme“ otvorilo autokamp, koji vidimo na razglednici desno gore. U okviru kampa nalazio se restoran „Pod starim hrastovima“, dolje desno. O kampu i restoranu pripovijedao nam je Sesvećanin Josip Herceg. Kamp je bio uredan i na lijepom mjestu u prirodi, a gosti su bili najviše turisti iz Skandinavije, Česi i Poljaci, koji su se u njemu zadržavali kraće

vrijeme, kako bi predahnuli na putu prema Jadranu. I restoran je bio dobro uređen, posjećivale su ga grupe na sindikalnim izletima, održavala su se vesela okupljanja kao doček Nove godine i koncerti. Posebno je zapamćen koncert Kiće Slabinca. Kamp je zatvoren devedesetih godina prošlog stoljeća.



16.1.  
MPS-5805

# 17. POSLIJE HRIBERŠEKA I JAZBECA - ZELENGAJ



17.1.  
MPS-6503



17.2.  
MPS-6502

Poslije Drugog svjetskog rata Ninska je ulica preimenovana u Ulicu Patrisa Lumumbe. Novo je doba imalo svoje velikane, kakav je bio Patrice Lumumba, predsjednik Demokratske Republike Kongo i tragični borac za istinsku neovisnost Konga od stranih sila.

Juran Anzelmo, novi vlasnik lokala u legendarnoj kući, dao mu je ime „Restaurant Zelengaj“, kojem su posvećene čak dvije razglednice.

Razglednica pokazuje da se na Trgu Marijana Badela nalazila velika reklama restorana i putokaz do njega. Tu je i skica mreže cesta, koja pokazuje da se Sesvete nalaze blizu Zagreba te da kroz njih vodi cesta preko Varaždina za Budimpeštu, kao i od Varaždina za Maribor pa Beč. Razglednica u boji pokazuje da je lokal imao dvije sale i prednji vrtni dio s platnenom tendom. Na crno-bijeloj razglednici vide se džuboks, fliper i stolni nogomet. Za sada još ne postoji razglednica današnjeg „Kornera“ u toj kući, a ulica se opet zove Ninska.



## 18.

PROMETNICE SU  
NAJVAŽNIJE

Sesvetama dominira cestovni promet, što razglednice izvrsno dokumentiraju. Zagrebačka se ulica u usponu prema središtu razdvaja u dva kraka. Baš se taj dio na razglednicama ne vidi, ali se vidi sjeverni krak, dvosmjerni, koji vodi pokraj crkve Svih svetih i župnog dvora. Drugi krak vodi uz kuriju, gdje se nalazi autobusna stanica u smjeru prema istoku, a vidi se i kamion. Između tih prometnica nalazi se park, bujna zelena oaza s raspelom.

Dobro možemo pratiti i sjeverni dio velikog raskršća pa se vidi Kašinska ulica, koja danas više ne izlazi na raskršće. U istočnom dijelu raskršća vidi se smjer prema Dugom Selu, koji prolazi pokraj važne sesvetske institucije, Katastarskog ureda. Vidimo da je uređen dvorišni prostor kurije.



18.1.  
NSK, GZ-294-1975



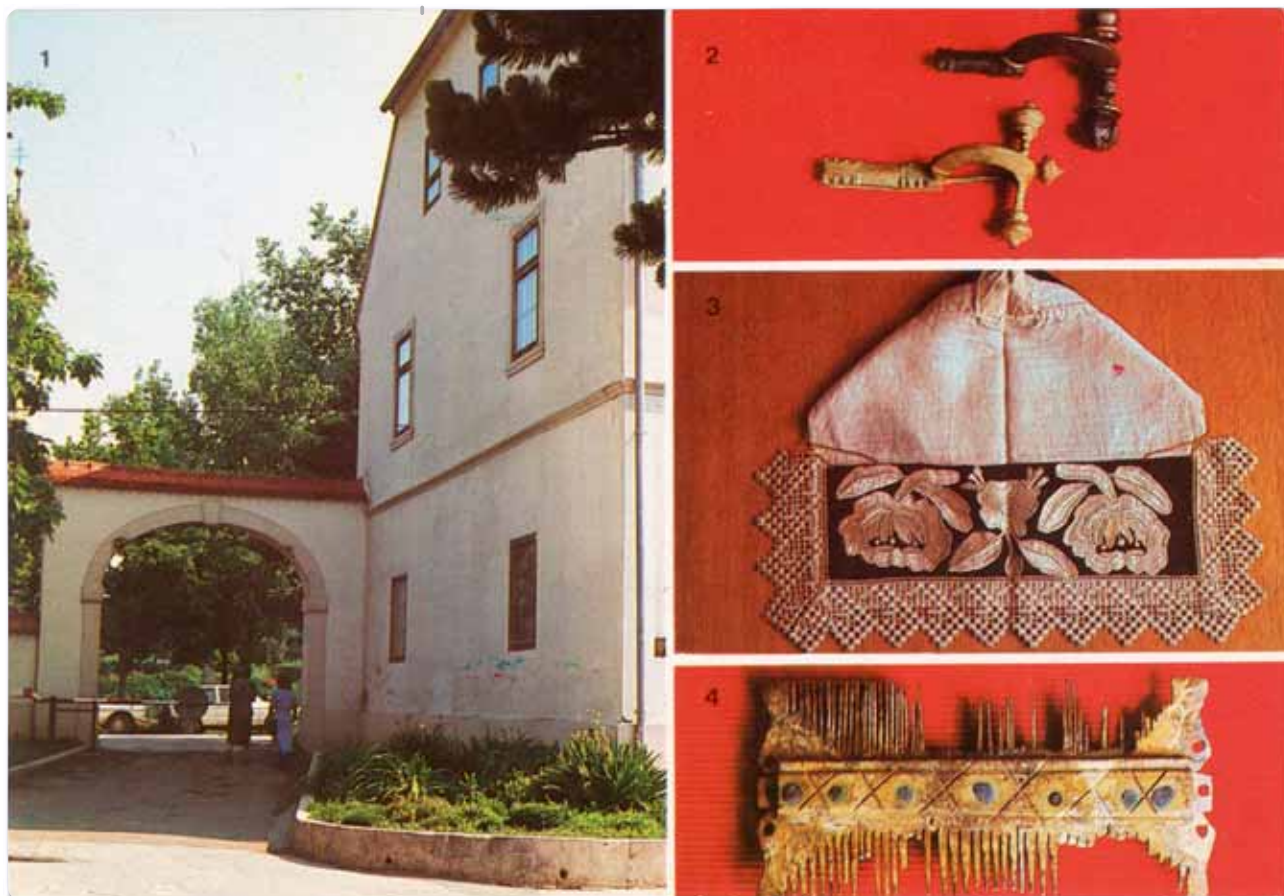
18.2.  
MPS-6505



18.3.  
MPS-5832

# 19. ŠTO JE NOVO U KURIJI?

Od 1977. godine u kuriji djeluje Muzej Prigorja. Na razglednici su našli mjesto izabrani predmeti iz muzejskog fundusa: fibule i češalj iz Arheološke zbirke te ženska kapica iz Etnografske zbirke. Prikazan je i arhitektonski detalj iz novijeg vremena. To je ulaz u dvorište kurije nadsvođen lukom. Kurija sa svake strane ima takav luk, a na njega se nastavlja zid u dužini od nekoliko metara. U vrijeme izgradnje kurije lukovi s bili odmaknuti, a kasnije su približeni.



19.1.  
MPS-5804

# 20. I MOTEL I NARODNO SVEUČILIŠTE

Na mjestu nekadašnjih prizemnica uz južnu stranu Zagrebačke ceste podignuta je zgrada moderne arhitekture u kojoj 1959. godine s radom započinje Narodno sveučilište „Sesvete“.

20.1.  
NSK, GZ-991/1967



**20.2.**

NSK, GZ-991/1967

U zgradi su se nalazili i drugi sadržaji. Jedan je dio koristila tvornica mesnih proizvoda „Sljeme” kao motel. U južnom su se krilu zgrade nalazile sobe, a na razglednici vidimo otvorenu terasu restorana u istočnom dijelu zgrade.

## 21. NEZAOBILAZNA CRKVA



I snimatelji nove generacije često iz Ninske ulice fotografiraju lijep pogled prema sjeveru. Luk kurije dobrodošao je okvir za dobru snimku crkve, a za svaki je slučaj tu i dodatno koloriranje krovova tornjeva, koji su, možda neplanirano, ispali bordo. Ta zdanja i dalje čine dušu starih Seseveta bez obzira na gradsku vrevu i gust promet koji ih okružuju. Kurija i kuća Weinberger u novo se doba na razglednicama nalaze znatno rjeđe.

**21.1.**

NSK, GZ 1550-1970



**21.2.**  
MPS-6506

Ova je fotografija snimljena iz veće udaljenosti pa se na njoj vide pješačka zona i raspelo. Trg koji je nosio ime Sesvećanina Marijana Badela, narodnog heroja NOB-a, sada nosi ime hrvatskog pjesnika Dragutina Domjanića, rođenog u nedalekim Krčama u okolici Adamovca. Zgrada župnog dvora podzidana je oko 2 m visokim zidom od krupnoga klesanog kamena. Novoizgrađeni pastoralni centar postao je novim sjedištem župnog ureda pa je zgrada postala sjedištem „Izvora“, jednog od objekata Dječjeg vrtića „Leptir“. Crkvu Svih svetih okružuje engleski park.

**21.3.**  
NSK, GZ-13/1998



## 22. SESVETE CROATIA



▲ **22.1.**  
MPS-5834

▼ **22.2.**  
MPS-5833



Fotografije crkve Svih svetih sa zgradom nekadašnjeg župnog dvora kao spomeničke cjeline pojavljuju se na razglednicama i danas. Zanimljiv je način na koji su crno-bijele razglednice prije stotinjak godina prikazivale taj motiv za razliku od nekoliko razglednica posljednjeg desetljeća. Nekada motiv nije mogao biti uljepšan drugačije doli lijepim kadrom i oštrinom snimke. Na najnovijim razglednicama crkva i bivši župni dvor, ali i ostali motivi Sesveta, kolorirani su pretjerano kričavim bojama, što začuđuje s obzirom na današnje tehničke mogućnosti.



**22.3.**  
MPS-5838

## 23.

## RAZGLEDNICA - VJEČNA INSPIRACIJA

Premda se poruke i pozdravi danas šalju neusporedivo brže SMS-om i MMS-om i nije najvažnije njihovo čuvanje, razglednice su opstale do danas. Kako bi se pobudilo zanimanje za upotrebu razglednica, Centar za kulturu Narodnog sveučilišta „Sesvete“ osmislio je 2004. godine likovni natječaj među osnovnoškolcima. Od učenika se tražilo da nacrtaju panoramu ili karakteristični detalj sesvetskog kraja i tako je dobiven motiv za autorsku razglednicu. Sve se lijepo ponovilo 2006. godine u sklopu projekta „Moj kvart“, kada su školarci crtali kvartovsku razglednicu. Učenice polaznice likovne radionice Centra za kulturu NSS-a izabrale su sesvetsku kuriju.



23.1.  
MPS-5836



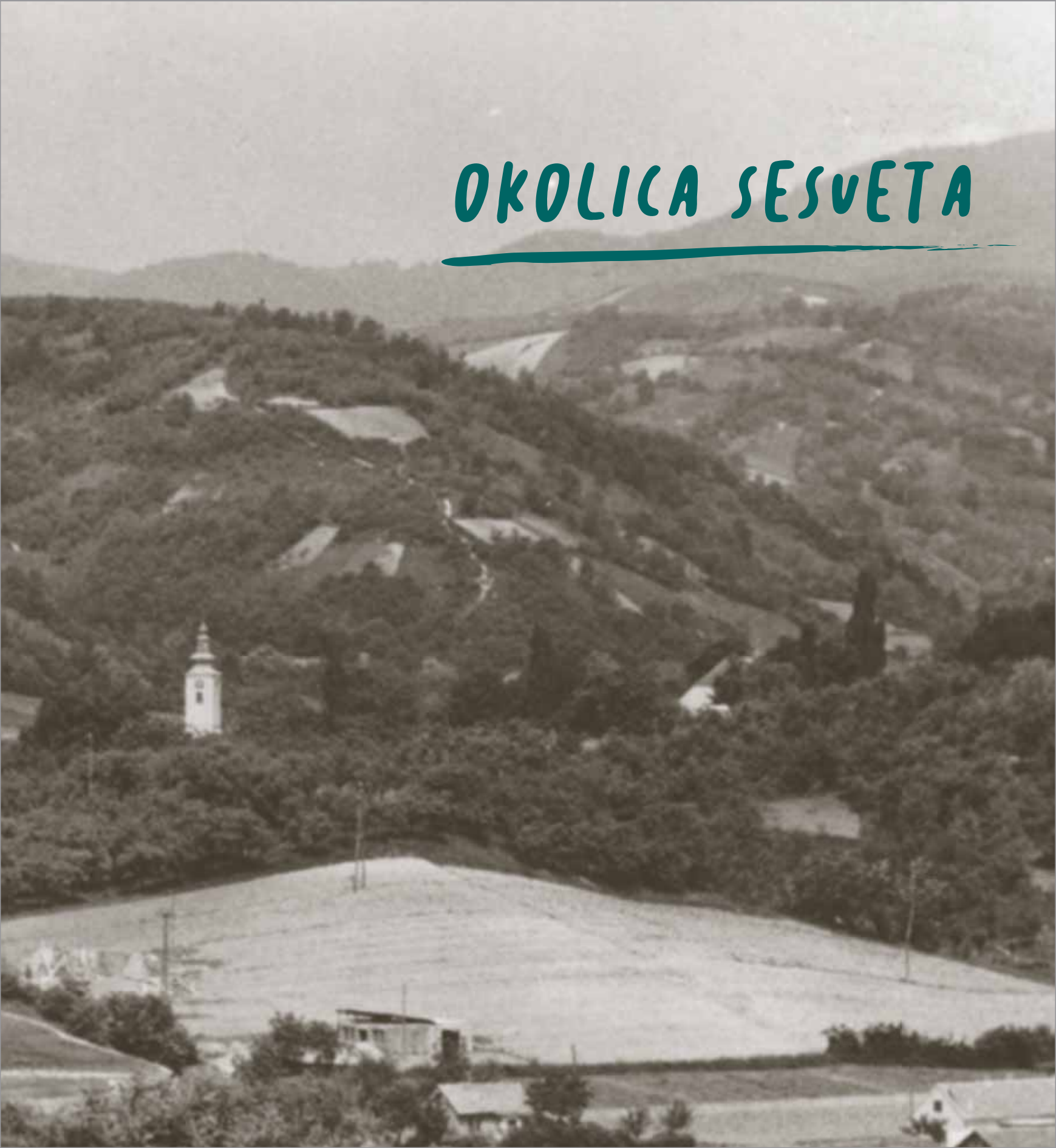
23.2.  
MPS-5835

Zar baka i djed ne bi bili oduševljeni ovakvom veselom razglednicom u čijoj su izradi sudjelovali njihov unuk ili unuka?

Dakle, saga se nastavlja.



23.3.  
MPS-5837



***OKOLICA SESVETA***

---

## 24.

## BELOVAR

Ime Belovara prvi se put spominje 1542. godine kada se navodi da je jedan od plemićkih sudaca zagrebačke županije bio Ivan Belowarczy de Belowarcz. To bi se moglo shvatiti približno kao Ivan Belovarski iz Belovara.

Zanimljivo je da Belovar ima samo jednu razglednicu, i to zagrebačkog nakladnika A. Gomerčića. Odlikuje je kvalitetan tisak i ukrašena je secesijskim ornamentima. Belovar poslije više nije imao razglednicu, što govori da je izgubio važnost koju je nekad imao. Njegova je važnost morala biti u njegovu položaju na glavnoj cesti Sesvete – Varaždin gdje se odvaja cesta za Moravče. Stoga je i dobio lijepu secesijsku zgradu škole, prikazanu na gornjoj fotografiji.

Donja fotografija prikazuje dvije katnice. Uz samo je raskršće obitelj Bukal, jedna od bogatijih u Belovaru, sagradila katnicu i prizemlje iznajmila za sjedište Općine. Obitelj je stanovala na katu, a o svemu tome saznajemo iz pripovijedanja Stjepana Bukala, potomka te obitelji, koji je u njoj i živio. Kuća pokraj Općine bila je gostionica, čiji je vlasnik također nosio prezime Bukal, najčešće prezime u Belovaru. Raskršća na cestama mjesta su zaustavljanja na putu, predaha i okrijepe, što je bilo povoljno za rad gostionica.

Zanimljivo je da se na razglednici navodi trgovina Malner, premda se na fotografiji ne vidi. U Belovaru se pamti njezin vlasnik, Ignac Malnar, rodom iz Gerova u Gorskom kotaru. On se nastanio u Belovaru i otvorio „Trgovinu mješovite robe Ignac Malnar i sin“ na tadašnjem kućnom broju 19.

Zagrebačkom su se nakladniku Gomerčiću potkrale greške: Bukalj umjesto Bukal, Bjelovar umjesto Belovar, Malner umjesto Malnar.

## 24.2.

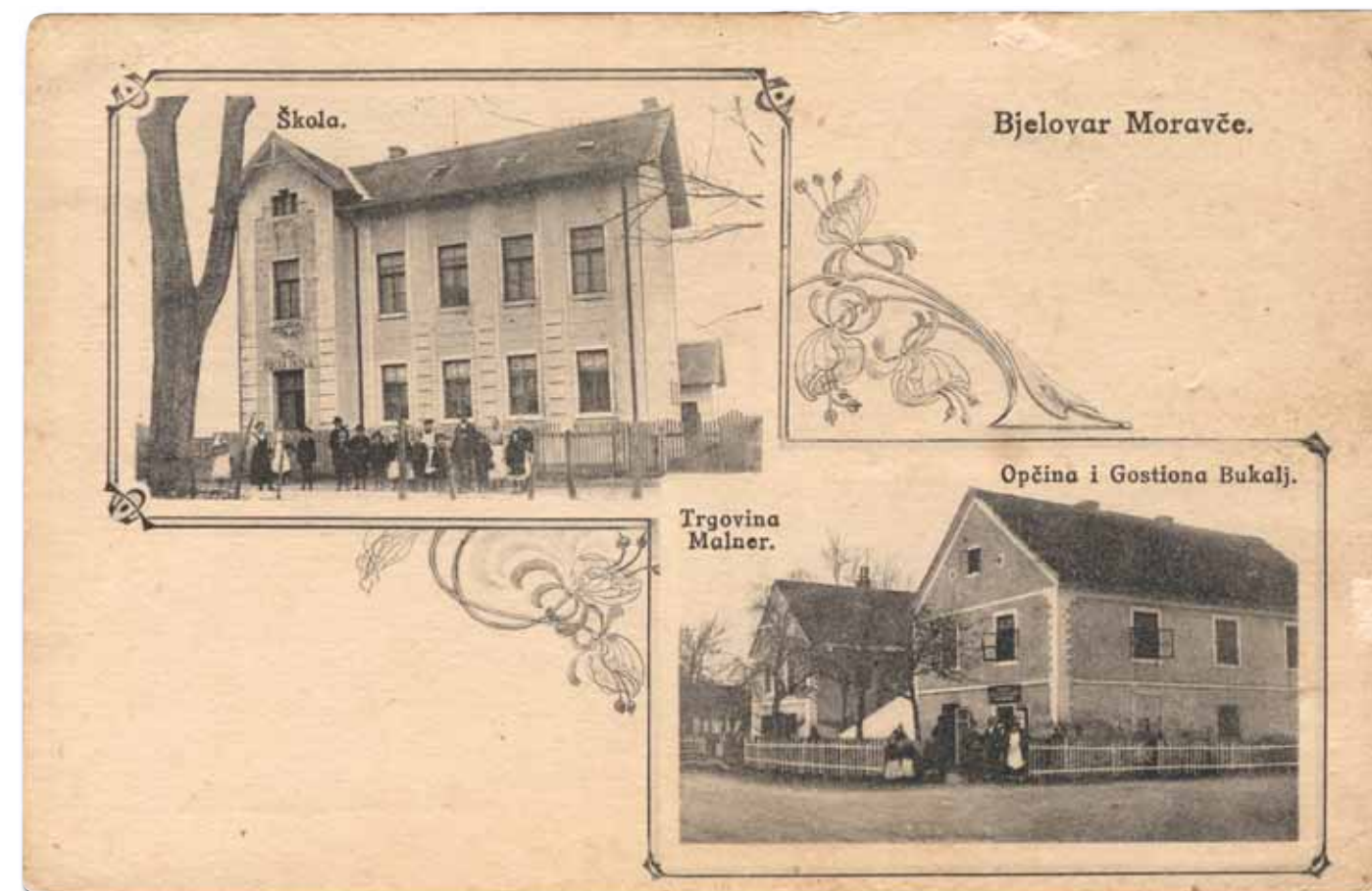
MPS-2369  
trgovački žig koji u otisku daje naziv trgovine mješovitom robom „Ignac Malnar i sin“ u Belovaru

MPS-2370  
trgovački žig koji u otisku daje inicijale „IM“ (Ignac Malnar).



## 24.1.

MPS-5693



25.

## KAŠINA

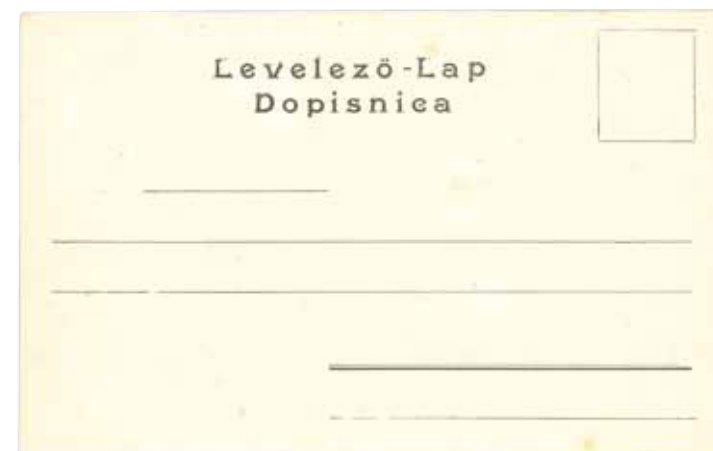
Ime Kašina prvi je put zabilježeno 1217. godine u kraljevskoj povelji. Naime, u povelji koju je potpisao tadašnji ugarsko-hrvatski kralj Andrija II. spominje se „*terra Cassina*“. To je tada bio samo zemljišni posjed, a crkva svetog Petra nalazila se izvan tog posjeda. Kada se, opet u vladarskoj povelji, Kašina spominje sljedeći put, 1269. godine, već je narasla u naselje. U proglasu kojim je na prijelazu 13. u 14. stoljeće zagrebački biskup Mihajlo Vugrovcu dao privilegiju održavanja sajma spominje se da Kašina ima takav sajam još „od davnine“. Vjerojatno se održavao oko prostora crkve svetog Petra. S vremenom su uslijedili i drugi dokumenti pa je zabilježeno i da je crkva promijenila titulara i da se od 1510. godine naziva crkvom svetih Petra i Pavla.

Stanje crkvenih objekata i inventara crkvena je vlast pratila kroz vizitacije. To su bili redoviti obilasci o kojima su se pisali izvještaji, a obavljali su ih vizitatori, nadležni crkveni dostojanstvenici. Iz tih izvještaja saznajemo da je crkva 1622. godine bila u dobrom stanju, a 1642. godine ruševna te da joj je krov bio jako oštećen. Godine 1669. zvonik je bio odvojen od crkve, župljani su 1681. počeli graditi novi zvonik i završili ga 1685. godine. Crkva se morala obnoviti poslije katastrofalnog potresa 1880. godine. I tako su vizitacije trajale do 2013. godine. Godine 1777. iz temelja je izgrađen novi župni dvor, koji stoji i danas.

Još se danas stari ljudi u Sesevskom prigorju sjećaju, a i čuli su od starijih da je Kašina bila „odskočna“ (istaknuta) i „jako mesto“. Tome je pridonijela cesta izgrađena još u drugoj polovici 19. stoljeća, koja je prolazila kroz Kašinu i povezivala Hrvatsko zagorje s Posavinom. Građena je za banovanja Ivana Mažuranića i od završetka izgradnje, 1879. godine, po njemu se naziva Mažuranićevom cestom. To, dakako, nije bila cesta kakve su danas. Dobra je cesta u to vrijeme bila tzv. „tvrđi put“. Kašina je u potresu 1880. godine pretrpjela teška razaranja i doživjela više jačih potresa poslije toga. Potresi su u tom kraju vrlo česti jer je to IX. seizmička zona.

Svoj je vrhunac Kašina doživjela u međuratnom razdoblju 20. stoljeća. Odavno je bila sjedištem župe, postala je sjedištem općine, u njoj se nalazila škola, liječnička ordinacija, više obrtničkih radionica, trgovine i gostionice. Čuli smo pripovijedanja da je Kašina i zbog ceste i zbog svojih sadržaja smatrana poželjnim mjestom za život pa su djevojke priželjkivale udaju u Kašinu. A kako sve to odražavaju dopisnice i razglednice? U nastojanju da ih predstavimo od najstarije do najmlađe u manjoj smo se mjeri mogli osloniti na datume putovanja, a više na prepoznavanje i uspoređivanje.

## PRVI U NIZU NAKLADNIKA: VATROSLAV KASTL



**25.1.**  
Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb

Na najstarijoj dopisnici<sup>1</sup>, sudeći po dvojezičnom nazivu, mađarskom pa hrvatskom, nalazi se fotografija velike katnice s visokim skošenim krovom. Na krovu vidimo svijetlu crtu, kao da je od crijepa svjetlije boje. Na pročelju na katu vidimo pet prozora u nizu, na užoj strani zgrade u prizemlju i na katu tri prozora, odnosno dva i slijepi u sredini. U prizemlju se nalazi lokal, koji iznad ulaza ima natpis VATROSLAV KASTL. Lokal ima jedan prozor, znamo po tome što je iznad ulaza i tog prozora namotana tenda. U prizemlju se nalazi još jedan lokal s dva prozora, ali na ulazu nema natpisa. Vatroslav Kastl nakladnik je dopisnice,

<sup>1</sup> Već znamo da je ovo dopisnica, i to jedna vrsta dopisnice, ilustrirana dopisnica. Znamo i da joj je naličje tzv. „duga adresa“. Prazan prostor koji vidimo na licu namijenjen je pisanju poruke.





**25.1.**  
Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb

njemu pripada lokal, ali ne piše koja je djelatnost tog lokala. S desne strane kuće nalazi se manja katnica, po arhitekturi sličnija kućama seljačkih obitelji, za razliku od velike, koja ima elemente građanske kuće.

Na dopisnici se nalazi još jedna fotografija, koja prikazuje crkvu svetih Petra i Pavla na brežuljku. Fotograf se nalazi na mjestu višem od crkve pa kadar obuhvaća i crkvu i panoramu Kašine. U dolini se vidi Kastlova kuća s prve fotografije. Prepoznamo je po svemu. Dimenzijama je veća od okolnih prizemnica, možemo brojiti prozore i vidimo krov sa svijetlom crtom. Gledano iz ovog kuta, krov na južnoj strani nije skošen.



**25.2.**  
Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb

I sljedećoj je dopisnici nakladnik Vatroslav Kastl. Dopisnica je putovala i na žigu se očitava: (1)91(nečitljivo) NOV, što znači studeni u nekoj godini drugog desetljeća 20. stoljeća (1910. – 1920.). Kastlova se kuća povećala, odnosno proširila u desnu stranu pa je sada na pročelju niz od osam prozora, a u prizemlju su tri lokala. Vidi se da je cijela obnovljena, desno se vidi da je navezena zemlja i izravnani teren ispred cijele kuće. Prozorski su okviri bijele boje, a nad ulazom i prozorom Kastlova lokala jednaka je zamotana tenda. Sve ukazuje na to da je Kastl bio trgovac. Budući da u prizemlju nema drugih natpisa, nekih drugih unajmitelja ili vlasnika lokala, vjerojatno su svi lokali bili njegovi i on ju je kao jedini vlasnik nadogrudio. Svi lokali rade pa je i mnogo okupljenih ljudi. Kuću ovakvog novog izgleda prepoznamo jer se i danas nalazi u Kašini, na adresi Mažuranićeva 50.

Na objema dosadašnjim dopisnicama nalaze se isti motivi, Kastlova kuća i kašinska crkva. Ovdje se na fotografiji crkve nazire kružni potporni zid crkvenog zvonika.





25.3.  
MPS-6518



S Kastlom kao nakladnikom susrećemo se još jednom, treći put. Na dopisnici „Pozdrav iz Kašine“, koja nije putovala, ali se po motivima može smjestiti u međuratno razdoblje 20. stoljeća, nalaze se dvije fotografije. Lijeva prikazuje Općinski ured u lijepoj katnici, koja je izgorjela 1943. godine. Na njezinu mjestu, na današnjoj adresi Mažuranićeva 63, sagrađen je 1991. godine ured pošte. Lijevo od Općinskog ureda vidi se kuća brijača Josipa Prpića zvanog Pepo. U njegovoj su se kući nalazila dva lokala, svaki sa svojim ulazom, brijačnica i trgovina.

Na drugoj fotografiji vidimo crkvu na brežuljku i niže od nje župni dvor.

## „EDITION ČAKLOVIĆ ZAGREB“

Koliko mi znamo, prijašnja je dopisnica posljednja kojoj je Vatroslav Kastl nakladnik. No njegova kuća koju smo upoznali i pratili što se s njom događalo ponovno se pojavljuje na razglednici na kojoj je pošiljatelj napisao poruku 10. veljače 1915. Nakladnik je predstavljen logotipom „Edition Čaklović Zagreb“.



25.4.  
MPS-6500

Po svemu sudeći, trgovina je nastavila s radom, no nad ulazom nema natpisa s imenom vlasnika. Ne znamo tko drži nekadašnju Kastlovu trgovinu ni tko je vlasnik kuće. A zbog čega se pred kućom okupilo staro i mlado? Čini se da je lokal u sredini *bertija*, gostionica. Naime, na ulazu stoje dva para, muškarci odjeveni u odijela, žene u bijele haljine. Jednom se muškarcu na reveru vidi nešto bijelo, što bi mogla biti *kitica*. Odijela, bijele haljine i *kitica* otkrivaju da su to svatovi. Zašto su u *bertiji*? U skladu sa svadbenim običajima, svatovska je povorka poslije vjenčanja u crkvi svetih Petra i Pavla

svratila u *bertiju* na *stavišče*.

Neko će se vrijeme zadržati, pjevati i plesati, kako bi se u mladenkinj kući stigla pripremiti večera. Svatovska će povorka zatim paradno, uz pratnju *mužikaša*, krenuti mladenkinj kući. Seoska je trgovina inače mjesto okupljanja, *bertija* pogotovo, a svatovi privlače pažnju cijelog sela.

Fotograf je snimio sve okupljene i brojnu djecu. Tako mi tumačimo prizor na fotografiji.



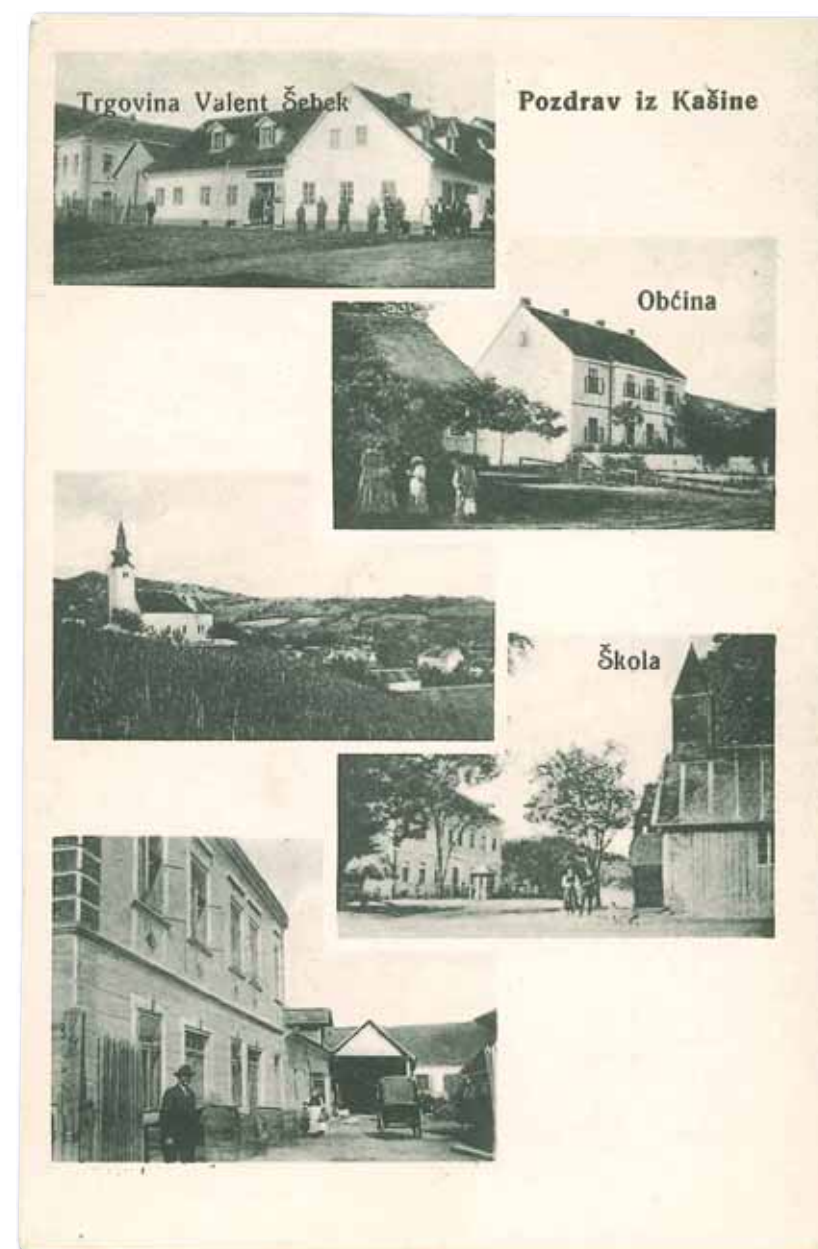
## „NAKLADA S. OŽBOLTA, KAŠINA“

Dopisnica s kvalitetnim oštrim fotografijama i lijepo opremljena secesijskim ornamentima nije putovala. Upoznajemo nakladnika S. Ožbolta i njegovu trgovinu lijevo gore. U prvi smo čas pomislili da je to velika kuća u kojoj se nalazila Kastlova trgovina. No ako se bolje pogleda, u prvom se planu također nalazi kuća, katnica razmjerno visokoga poluskošenog krova. Ona je manja, tj. niža od velike katnice, koju smo već upoznali. Ima urednu svijetlu fasadu i u prizemlju dva lokala. Lokal bliži mjestu na kojem stoji fotograf djelomično je zaklonjen visokim plotom. Drugi se lokal nalazi na suprotnom kraju pročelja i iznad njega se nalaze natpisi. Cijelo prizemlje ima svoju tendu, kat svoju. Zaključujemo da je to Ožboltova trgovina, a on nas je ugodno iznenadio svojom dopisnicom.

Na trima dopisnicama nakladnika Kastla vidjeli smo tri fotografije crkve svetih Petra i Pavla. Sada vidimo četvrtu, snimljenu s povišenog mjesta odakle se vide crkva i selo



**25.5.**  
Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb



**25.6.**  
Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb

Kašina. Kod promatranja crkve za vremensku orijentaciju uzimamo potporni zid zvonika, a ovdje zvonik ima taj potporanj.

Fotografija lijevo dolje prikazuje kašinsku školu, veliku katnicu. Opet se susrećemo s fotografijom Općinskog ureda. Vidi se da je zelenilo oko kuće naraslo, što pokazuje da je po nastanku mlađa, premda ne mnogo, od fotografije na kojoj smo Općinski ured vidjeli prvi put. Ova je fotografija mlađa, zbog čega oprezno pretpostavljamo i da je ova dopisnica mlađa od prijašnje na kojoj se vidi Općinski ured.

Sljedeća razglednica prikazuje pet motiva Kašine i uz svaki se nalazi naziv. Jedini je navedeni podatak na naličju razglednice ime, Ivan Rechnitzer, Zagreb. To je ime zagrebačkog fotografa pa pomišljamo da je riječ o snimatelju fotografija. Na razglednici se nalazi pet malih fotografija, jedna ispod druge. Prva gore prikazuje trgovinu Valenta Šebeka u Vinogradskoj ulici i njoj s lijeve strane katnicu skošenog krova. Slijede tri jednake fotografije koje smo već vidjeli na prijašnjoj dopisnici: „obćina“, crkva i škola. Najniže se nalazi fotografija koju sada vidimo prvi put. Kuću smo upravo vidjeli na najvišoj fotografiji, a još se i danas nalazi na istoj adresi, u Vinogradskoj 2. Danas se u njezinu prizemlju nalazi ljekarna.

Kako da sve to objasnimo? Čini nam se da ponavljanje istih fotografija kao na prijašnjoj dopisnici ukazuje na istog nakladnika, S. Ožbolta. Iskoristivši fotografije iz prijašnje naklade, vjerojatno je dodao dvije nove i došao do nove razglednice.

Manje se vjerojatnim čini da je neki drugi nakladnik prisvojio Ožboltove fotografije. Zbunjuje činjenica da je na prijašnjoj dopisnici navedeno da je S. Ožbolt nakladnik, a na ovoj razglednici nije.

## NAKLADNIK NEPOZNAT

Na razglednici, koja nije putovala, vidimo već poznatu kašinsku kuću, trgovinu Valenta Šebeka na uglu Mažuranićeve i Vinogradske ulice. Prikazuje tijelovsku procesiju na putu prema crkvi. Na čelu joj je skupina muškaraca, čini se *mužikaša* s instrumentima, slijede djeca odjevena u bijelo s učiteljicom, damom sa suncobranom u građanskoj dugačkoj haljini, zatim svećenik ispod baldahina koji nose dva muškarca i iza njih velik broj žena. Na izbljedjeljoj se fotografiji one slabo razabiru, jer su odjevene u bijelo s bijelim *pečama*, maramama na glavama.



25.7.  
MPS-5755

## KAŠINA, TRGOVAČKO I OBRTNIČKO SREDIŠTE

Na prijašnjoj razglednici koja u ovalu prikazuje tijelovsku procesiju u Mažuranićevoj se ulici u nizu kuća s lijeve strane vidi prizemnica, trgovina Nikole Stiplošeka. Često ističemo trgovce i obrtnike kako bismo dočarali kako je Kašina bila jako obrtničko središte<sup>2</sup>. Obrtnici su činili i poseban sloj stanovništva, koji više šalje dopisnice i razglednice. Upoznali smo kašinske nakladnike, ne znamo je li ih bilo još, a na kašinskom se tržištu razglednica našao i vanjski nakladnik, knjižar Ivo Klobučar iz Svetog Ivana Zeline<sup>3</sup>. I pojedine su kuće obrtnika i trgovaca dobile svoje razglednice zahvaljujući kvalitetnoj arhitekturi.<sup>4</sup>

Kašinski stolar i trgovac Valent Rac, rođen približno 1887. godine, sagradio je ovu lijepu prizemnicu. U obiteljski se posao uključio i sin Slavko pa su podrumi kuće pretvoreni u vinske podruma za gostionicu. Fotografija za ovu razglednicu snimljena je kada su se u kući nalazile trgovina i gostionica, svaka sa svojim ulazom.

- 2 Kašinčani Pavica i Branko Golenić sjećaju se sljedećih obrtnika iz starijeg i novijeg vremena: drvotokar Ignac Golenić, više članova obitelji Dokša bili su kovači, krojač Slavko Đumljan, stolar Stjepan Đumljan, bačvar Valent Đumljan, mesar Habek, krojač Tomo Horvat, fotograf Zenko, gostioničari Marta i Ivan Habek, trgovac i brijač Josip Prpić, gostioničar i trgovac Rac, trgovac Nikola Stiplošek, trgovac Ožbolt, trgovac Valent Šebek. Dr. Kašnar imao je liječničku ordinaciju s rendgenskim aparatom.
- 3 Njegova nam razglednica nije bila dostupna, ali vjerujemo da je Kašinčanima poznata. To je podijeljena razglednica kod koje gornja polovica prikazuje panoramu Kašine. Donji je dio podijeljen u dva polja, jedan prikazuje Ulicu Ivana Mažuranića, drugi školu.
- 4 Nije nam bila dostupna pa samo spominjemo razglednicu koja prikazuje kuću Josipa Prpića iz poslijeratnog vremena. Nakon što je bila nacionalizirana, trgovinu je preuzelo poduzeće „Gradski magazin“ i taj se natpis nalazi iznad ulaza.



**25.8.**  
Vlasništvo Veljka Raca,  
Kašina



**25.9.**  
Fotorazglednica iz  
obiteljskog albuma  
Ignaca Golenića, Kašina

Sačuvana je jedino u obliku uvećanja, pa ako je na njoj i naveden nakladnik, nije nam poznat. Kuća je sačuvana do danas na adresi Mažuranićeva 68 i u njoj žive treća i četvrta generacija obitelji Rac.

Drvotokar Ignac Golenić pokrenuo je, gotovo bi se moglo reći, serijsku proizvodnju kolovrata. Čini nam se da je sljedeće dvije fotorazglednice zamislio kao reklamne.

Dvije je odabrane fotografije dao umnožiti i dobio svojevrsni letak kojim je predstavljao svoje proizvode.

Jedna fotorazglednica prikazuje drvenu kuću u kojoj je imao radionicu. Ispred nje stoji majstor Ignac, nosi prsluk i zasukao je rukave. Trojica muškaraca vjerojatno su njegovi radnici, starija je žena možda došla u kupovinu. Muškarac desno drži u ruci tokarenu *pipu* za bačvu, još jedan njihov proizvod potreban bačvarima.

Na sljedećoj fotorazglednici majstor Ignac u rukama drži dijelove kolovrata. Ispred njega za kolovratom sjedi njegova žena u svečanoj ženskoj odjeći s tradicionalnom ženskom kapicom *paculicom* na glavi i prede. Ima li bolje reklame od ove?

Ugled o kojem smo govorili Kašina je uživala do kraja Drugog svjetskog rata. Nakon njega nastupilo je socijalističko društveno uređenje s nacionalizacijom ovih privatnih djelatnosti.



**25.10.**  
Fotorazglednica iz  
obiteljskog albuma  
Ignaca Golenića, Kašina



**25.11.**  
MPS-6514

**25.12.**  
MPS-6513



## POSILIJE DRUGOG SVJETSKOG RATA

Turistički savez općine Sesvete nakladnik je dviju razglednica s panoramskim snimkama Kašine. Vrlo dosjetljivo, jedna je snimljena iz smjera juga prema sjeveru, druga obratno. Na snimci s pogledom od sjevera prema jugu domaći će ljudi i poznavatelji tog kraja prepoznati kuda prolazi Ulica Ivana Mažuranića, premda se ne vidi jer je zaklanjaju kuće, dvorišta s bujnim drvećem i voćnjaci. Poljoprivredna se tradicija očituje u obrađenim poljima, vinogradima i sjenokošama.

Na fotografiji koja pokazuje pogled prema sjeveru vidi se crkva na brežuljku i kružni potporni zid zvonika crkve. Je li ta snimka novija od prijašnje jer crkva ima novu bijelu fasadu? Mnogo toga o Kašini još ostaje za istraživanje.

# 26.

## MORAVČE

U Prigorju postoje sela čija su imena zabilježena prije više stotina godina, a Moravče je jedno od njih. Naime, prvi se put spominje prije sredine 13. stoljeća. Tada se u istočnom dijelu prigorja Medvednice nalazilo veće područje, župa/županija. To nije bila crkvena župa, što ta riječ danas znači, već upravna jedinica s upraviteljem, županom, koji je njome upravljao u kraljevo ime. U feudalno je doba sva zemlja pripadala kralju i on ju je dodjeljivao po svojoj volji. Iz 1334. godine potječe popis crkvenih župa zagrebačke biskupije, u kojem je navedeno da je Moravče župno središte s crkvom svetog Trojstva. Selo Moravče dobilo je 1652. godine od kralja Ferdinanda III. sajamski privilegij, tj. pravo da se kod crkve sv. Trojstva više puta godišnje održi sajam. Crkveni su izvori poslije toga još puno puta spomenuli crkvu svetog Trojstva.

Početak 19. stoljeća crkva je bila tako dotrajala da je 1813. godine započela gradnja nove i završila krajem sljedeće godine. To je današnja crkva u Moravču, koja u zaglavnom kamenu glavnog ulaza ima uklesan broj 1814, godinu završetka gradnje. Crkva Svetog Trojstva, koja u današnjem zdanju utjelovljuje dugačku tradiciju, zbog povijesne važnosti, imponantnosti i dominantnog položaja u selu prikazana je na svakoj do sada poznatoj dopisnici i razglednici Moravča.

Moravča.  
Pozdrav iz Omislija.



26.1.  
GŽ-R-38

Fotografije i otisnuti podaci na dopisnicama i razglednicama ponekad nas uvode u prave male zagonetne priče. U Muzeju Sveti Ivan Zelina čuva se dopisnica nakladnika Josipa Ožbolta iz Moravča, koja je putovala 1915. godine. Na njezinu se licu nalazi poruka „Pozdrav iz Omišlja” i podatak da tri motiva prikazuju „Crkvu i župni stan”. To su: lijevo brdovit krajolik s bujnom vegetacijom u kojem se nalaze crkva i reprezentativna katnica – župni dvor; u sredini pročelje crkve i desno kuća, velika katnica. Međutim, domaći ljudi odmah prepoznaju da su to: lijevo crkva Svetog Trojstva sa župnim dvorom u Moravču, u sredini pročelje crkve Svetog Trojstva, a desno zgrada škole u Omilju.

Kako se ime mjesta na jadranskoj obali našlo na prigorskoj dopisnici? Josip Ožbolt kao domaći čovjek nije u tome mogao pogriješiti i vjerojatno se zbrka dogodila u sljedećem koraku, u tiskari, među ljudima koji ovaj kraj nisu poznavali.

Očigledno je to trebao biti „Pozdrav iz Omilja”, a greškom se potkralo ono Š. U tiskari se vjerojatno protumačilo da, s obzirom na to da fotografija u sredini prikazuje crkvu, fotografija desno prikazuje župni stan. Dakako da je pošiljatelj iz Moravča prekrizio netočno i dopisao ispravno pa je lijepo dobio „Pozdrav iz Moravča” i ispod fotografije desno napisao da prikazuje školu.

26.2.  
GŽ-R-37



Motivi iz Moravča i Omilja možda su proizašli iz želje Josipa Ožbolta da izda dopisnicu za oba sela. To bi bilo razumljivo za trgovca, a to je on vjerojatno bio. Nakladnici dopisnica i razglednica često su bili knjižari, no Moravče i Omilje gotovo sigurno nisu imali knjižaru, ali jesu trgovinu ili više njih. Sve što je do sada rečeno proizašlo je iz proučavanja onoga što se vidi na dopisnici.



Sljedeća razglednica, koja je 17. studenoga 1933. poslana iz Omilja, prikazuje lijepu panoramu Moravča.

U gornjem lijevom kutu crnom je tintom napisano „MORAVČE – OMILJE”. Moguće je da je to dopisao pošiljatelj, ali i da je to netko drugi dopisao mnogo kasnije.

U donjem desnom kutu nalazi se oznaka „Foto Kuntić” fotografa Franje Kuntića iz obližnjeg Čučerja.

Taj je renomirani fotograf često snimao službene događaje i privatne proslave po cijelom Prigorju i u Sesvetama. Kuntićeve panoramske prikaze Moravča s okolicom prikazuje brdovit kraj koji je izniman primjer kulturnog krajolika, krajolika oblikovanog i održavanog ljudskim radom. Cijeli bi kraj bio pokriven šumama da nisu krčene, a zatim krčevine pretvorene u sjenokoše. Planski su ostavljene šumske parcele, koje se izmjenjuju s vinogradima. U nižim područjima vide se polja žitarica i kukuruza. Središtem sela dominira crkva, uz nju su župni dvor i groblje. Krov na tornju crkve na ovoj je razglednici u neogotičkom stilu, za razliku od krova s baroknim lukovicama na prijašnjoj dopisnici.



**26.3.**  
Zbirka Zlatka  
Strugara, Moravče

Sljedeća u vremenskom slijedu razglednica snimljenih u Moravču sačuvana je jedino kao uvećanje, koje se uokvireno čuva u zbirci Zlatka Strugara. Prikazuje novu školsku zgradu u Moravču. Po usmenom kazivanju Zlatka Strugara, fotografija je snimljena na dan njezina otvorenja, a to je bilo 13. listopada 1940. U donjem desnom kutu otisnuto je ime mjesta. Budući da je riječ o uvećanju, nisu poznati podaci koji se eventualno nalaze na naličju. Vrlo je vjerojatno za tako važnu prigodu kao što je otvorenje nove školske zgrade bio pozvan Franjo Kuntić kako bi zabilježio događaj.



**26.4.**  
Zbirka Zlatka  
Strugara, Moravče

Škola se vidi na još jednoj uvećanoj i uokvirenoj razglednici iz zbirke Zlatka Strugara. To je panoramska snimka sasvim u maniri fotografa Kuntića, na kojeg ukazuje i natpis „Moravče” u donjem desnom kutu. Budući da je škola otvorena 1940. godine, ova je fotografija snimljena poslije toga, ali možda i istog dana. Na fotografiji se vide i šatori kakvi su bili uobičajeni na sajmovima, jer bi bilo za očekivati da su trgovci i ugostitelji na dan otvorenja škole došli u Moravče očekujući okupljanje većeg broja ljudi.

Iznijeli smo pretpostavke na koje nas je navelo promatranje i analiziranje dopisnica i razglednica, njihovih motiva i fotografskog stila. Mnoge pojedinosti još neistražene čekaju.



## 27.

## SOBLINEC

O Soblincu nema podataka u povijesnim izvorima, kao što ih ima o Kašini ili Moravču. Soblinec nije imao crkvu, čak ni kapelu i bio je dijelom Župe Cerje. Godine 1975. nekoliko je mjesta izdvojeno iz postojećih župa i osnovana je Župa Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije sa sjedištem u Soblincu.

## 27.1.

MPS-6516



U međuratnom se razdoblju u Soblincu nalazila tvornica opekarskih proizvoda u vrijeme kada je ruralno stanovništvo živjelo isključivo od zemlje i kada je bilo vrlo malo mogućnosti za zapošljavanje i dodatnu zaradu. Upravo je to opekarska proizvodnja pružila Soblinčanima i ostalim Prigorcima. Jedina soblinečka razglednica, na kojoj je pet malih fotografija, posvećena je toj tvornici.

Fotografija dolje desno pokazuje ulaz u tvornički krug s dva natpisa. Veliki glavni natpis nad ulazom obavještava nas da je to:

**TVORNICA OPEKA I CRIJEPA  
ANTUN I DRAGUTIN PEŠKA SOBLINEC**

Na manjem natpisu stoji:

**LONČARSKO PEČARSKA RADNJA  
PEŠKA ZVONIMIR SOBLINEC**

Vidimo da se tvornica sastojala od dva dijela, jedan su držala dva člana obitelji Peška, a drugi još jedan član. Domaći su ljudi vjerovali da je obitelj češkog porijekla. Na fotografiji lijevo dolje prikazan je pogon s dva tvornička dimnjaka i natpisom „Tvornica – Opeka – Pečarsko – Lončarskih – Proizvoda“.

Na jednoj se fotografiji vide *bajeri*, udubine koje su ostale u zemlji nakon vađenja gline pa ih je ispunila voda. Brojni su *bajeri* oblikovali jezero, koje postoji i danas.

Fotografija gore desno prikazuje objekt koji je seoskom stanovništvu na visokom mjestu po važnosti, *gostionica*. Nazvana je tom književnom riječju, a ne domaćom, *bertija*. To je mjesto okupljanja, druženja, širenja i razmjenjivanja obavijesti. U sredini razglednice nalazi se mala fotografija supružnika Ljubice (rođene Badel) i Zvonimira Peške, koji poziraju u svojoj kočiji, *šlavuneru*.

Obitelj Peška s vremenom je stekla i velike vinograde i voćnjake te razvila proizvodnju vina i likera. Za to su bile potrebne bačve pa je svemu pridodana i bačvariya. Jedan keramički proizvod, pepeljare, iskoristili su za reklamu i na njih utisnuli: „Ipak je Peškov pelinkovac najbolji“. U nekim se prigrorskim kućama još mogu vidjeti te pepeljare, jer su ih nekadašnji Peškini radnici sačuvali za uspomenu.



## 27.2.

Keramička pepeljara  
Lončarsko-pečarska  
radnja Peška Zvonimir.  
Vlasništvo Zdravka  
Valentakovića,  
sv. Ivan Zelina

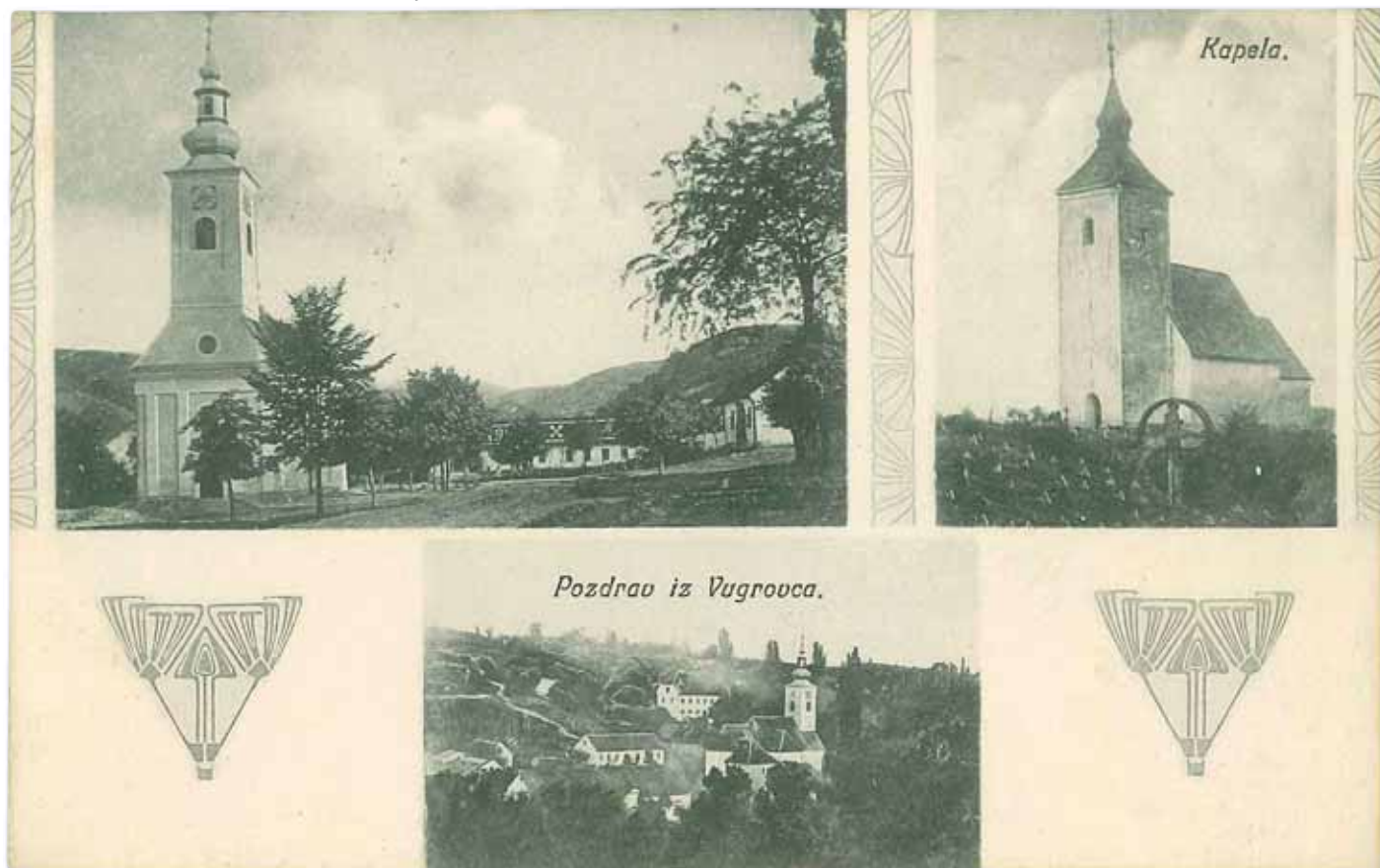
## 28.

## VUGROVEC

Prvo je što se mora reći o Vugrovcu da je vrlo star. Kada je prvi put bio spomenut, 1201. godine, dakako, u kraljevskoj ispravi, i to ugarsko-hrvatskog kralja Emerika, nazivao se Vugra i već je tada bio naselje. Najstarije je zdanje u Vugri bila crkva sveca zaštitnika svetog Mihaela, koja postoji i danas i koju Vugrovčani zovu „sveti Mihalj“. Nalazi se na brežuljku iznad današnjeg mjesta na kojem je, zbog sigurnosti, niknulo prvotno naselje.

## 28.1.

Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb



Za razvoj svakog mjesta važno je jačanje trgovine, a Vugri je omogućen taj razvoj kada je 1296. godine dobila pravo na održavanje sajma nedjeljom. U ispravi iz 1343. godine Vugra se spominje kada se govori o Vuku, župniku crkve sv. Mihaela, što je potvrda da je to bila župna crkva. Očekivali bismo da je ispravu izdao kralj, no prevarili bismo se jer ju je izdao papa Klement VI. u Avignonu.

Kako su se vremena mijenjala, naselje se spustilo u dolinu i ondje je godine 1759. izgrađena nova „donja“ crkva, sv. Franje Ksaverskog. Na brežuljku pokraj nje izgrađen je župni dvor. Godine 1803. crkva sv. Franje Ksaverskog postaje župnom crkvom, a sv. Mihael grobljanskom kapelom. Sada sve to znamo pa možemo prijeći na proučavanje dopisnica i razglednica.

Nije prvi put da susrećemo secesijske ornamente kao ukras na dopisnicama. Uljepšavaju i ovu dopisnicu nakladnika s kojim se susrećemo prvi put, S. Javora iz Frankopanske ulice u Zagrebu. Dopisnica je putovala, ali datum nije čitljiv.

Fotografija lijevo gore prikazuje crkvu sv. Franje Ksaverskog u dolini, a desno gore kapelu na groblju. Dobili smo zanimljiv pogled na groblje i grobna mjesta s križevima. Dolje se nalazi panorama Vugrovca, snimljena s brežuljka na kojem se nalazi kapela sv. Mihaela.

Prvi se put susrećemo i s nakladnikom sljedeće dopisnice, D. Galovićem. Galović je često vugrovečko prezime i odmah pomišljamo da je možda bio trgovac koji je u svojoj trgovini prodavao tu dopisnicu. Dopisnica je putovala 7. rujna 1910.

## 28.1.

Zbirka Ivana Bogavčića,  
Zagreb



## 28.2.

MPS-6515





**28.2.**  
MPS-6515

Kvalitetna snimka pokazuje selo u čijem je središtu crkva te nešto više na brežuljku kuriju, župni dvor na samom početku 20. stoljeća. Ako tu panoramu usporedimo s onom na prijašnjoj dopisnici, čini se da su nastale približno u isto vrijeme. Naime, sve se građevine vide na objema i na objema se desno od crkve vide ista četiri visoka jablana.

Blizu crkve, na trgu, nalazi se staro zdanje nadbiskupske gostionice. Na njezinu prvom katu od 1836. godine održavana je školska nastava pod upravom duhovnog stola. Budući da je rad gostionice ometao nastavu, nadbiskup Juraj Haulik dodijelio je zemljište za izgradnju škole, koja je podignuta 1855. godine. Danas je u njoj Dom kulture, a nova je škola započela s radom u novoj zgradi 1962. godine.

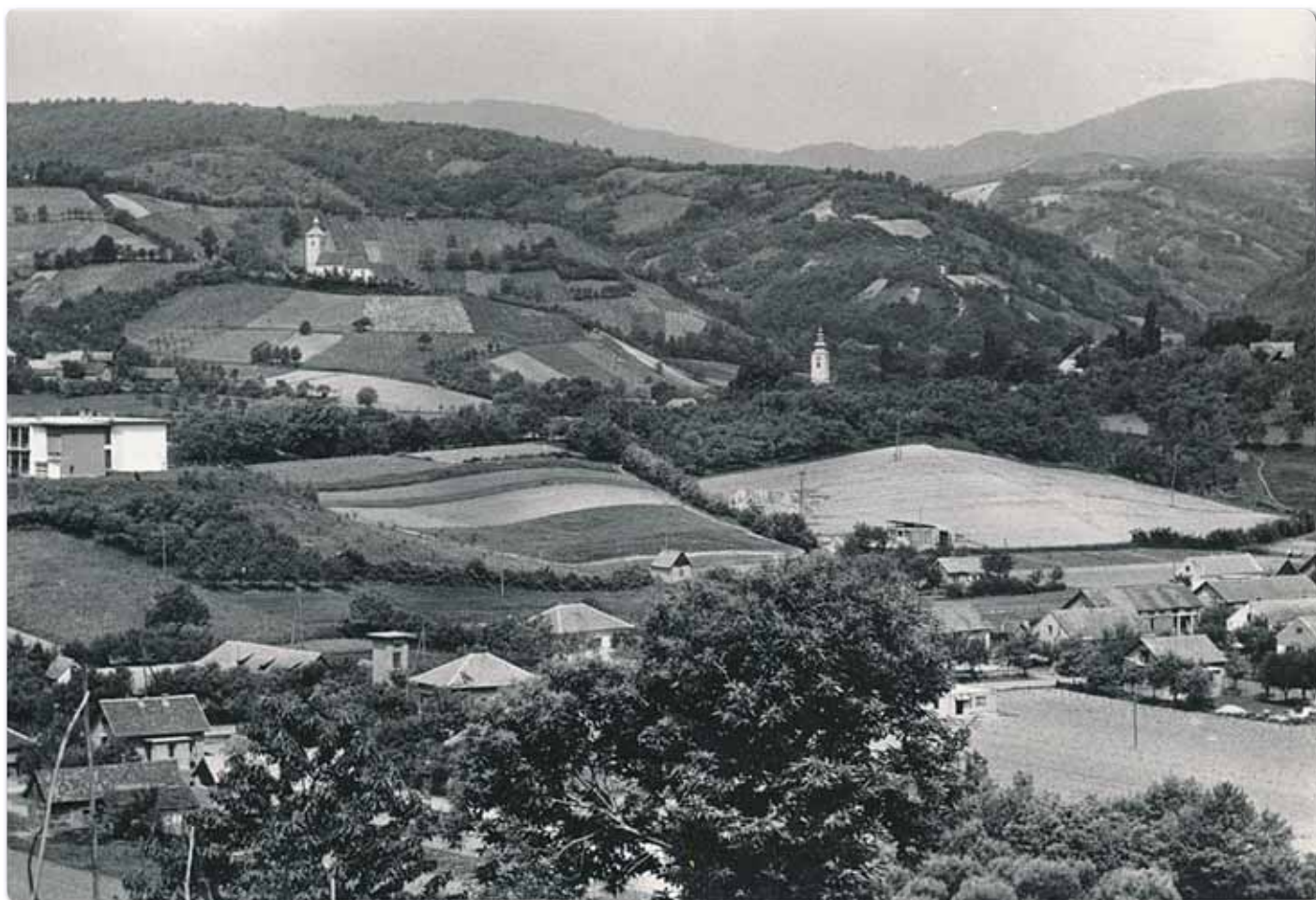


**28.3.**  
NSK,  
GZ 1051-1967 (5)



**28.4.**  
NSK,  
GZ 1051-1967 (6)

Sredinom 18. stoljeća postojala je u Vugrovcu biskupska ladanjska kuća, koju je navodno sagradio biskup Franjo Thauszy. Kanonik Baltazar Adam Krčelić zabilježio je da je biskup u vugrovečkoj rezidenciji povremeno boravio, ali neko vrijeme i stalno, i u njoj je imao ured. Ta se ladanjska kuća vidi na dvjema razglednicama, koje dočaravaju prostornost te velike prizemnice s podrumom i visokim baroknim krovijem.



**28.5.**  
MPS-5803

Panoramski prikaz iz novijeg vremena, čiji je nakladnik Turistički savez općine Sesvete, snimljen je iz smjera juga prema sjeveru. Na njemu se vide dvije stare crkve i desno malo krova župnog dvora. Vide se i jablani, no teško da su to isti koje smo vidjeli na ranijim dopisnicama. Pomislili bismo i da je i to stara fotografija zbog tih starih zdanja u krajoliku, ali se na brežuljku lijevo vidi nova školska zgrada. Budući da nije putovala, zaključit ćemo jedino da je snimljena poslije izgradnje nove zgrade škole.

## 29. GLAVNICA I BRESTJE

Sela Glavnica Gornja i Glavnica Donja u okolici Sesveta te Brestje imaju razglednice posebne vrste. Na licu im se ne nalaze fotografije nego grafike i ne prikazuju stvarni prostor. To su djela likovnih umjetnika, u kojima je prikaz prostora simboličan. U oba je slučaja riječ o vjerskim objektima, kapelici i crkvi. Ovakve razglednice inače nisu rijetkost, no za Sesvete i okolicu poznate su nam samo ove dvije.

**29.1.**  
MPS-5802



Razglednica kapelice Krista Kralja izdana je povodom njezine izgradnje na vrhu brežuljka uz Glavnicu Gornju. Gradnja je započela 1936. godine, a završena krajem 1937. ili početkom 1938. godine. Crkva je u Drugom svjetskom ratu bila oštećena, a poslije njega obnovljena.

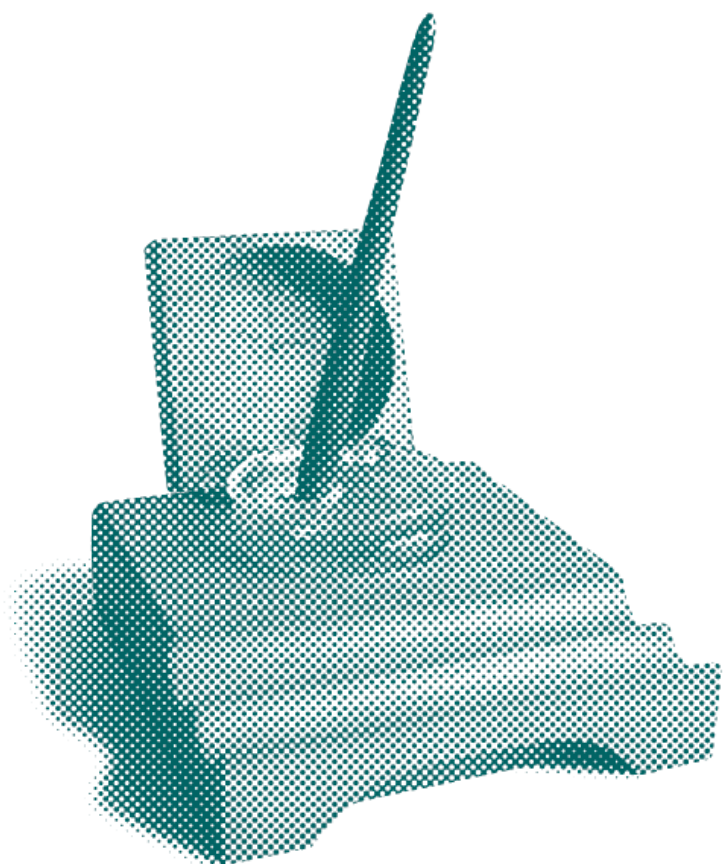
Župa „Dobri pastir“ u Brestju osnovana je 1976. godine izdva-janjem iz Župe Sesvete. Ovu razglednicu izdaje povodom gradnje crkve, koja je započela 1992. godine. Autor je potpisao grafiku, no potpis nije čitljiv i ne znamo o kome je riječ.

**29.2.**  
MPS-5831



## OBJAŠNJENJE KRATICA

- MUO (Muzej za umjetnost i obrt)  
 MGZ (Muzej grada Zagreba)  
 MPS (Muzej Prigorja)  
 GŽ-R (Građanski život - razglednice, Muzej Sveti Ivan Zelina)  
 NSK, GZ (Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, Grafička zbirka)



## BIBLIOGRAFIJA

Dobronić, Lelja, *Po starom Moravču, Pokušaj povijesne topografije*, Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb, 1979.

Dobronić, Lelja, *Stari vijenac sela oko Zagreba*, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 2003.

Glavaš, Suzana, *Sesvetska obitelj Weinberger*, u: Domaš, Jasminka, (ur.), *Glasovi, sjećanja, život, Prilog istraživanju povijesti židovskih obitelji*, BIAKOVA d.o.o. i Židovska vjerska zajednica BET ISRAEL u Hrvatskoj, Zagreb, 2015.

Klaić, Ivan, *Povijesne sličice iz vugrovečko-kašinskog kraja*, u: Jukić, Katarina (ur.): *180 godina OŠ Vugrovec – Kašina (1836. – 2016.)*, OŠ Vugrovec – Kašina, Zagreb, 2016.

Malić, Adolf, *Sesvete – Transformacija naselja pod utjecajem Zagreba*, Diplomski rad, neobjavljen rukopis, Prirodoslovno – matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1965.

Milaković, Gordana (ur.), *Istra MEMENTO, Izbor iz fundusa Zbirke starih razglednica*, Katalozi muzejskih zbirki 2, Povijesni i pomorski muzej Istre, Pula, 2015.

Nadu, Mladen, *Povijest gospodarstva u Sesvetskom Prigorju*, katalog izložbe, Muzej Prigorja, Zagreb, 1998.

Nadu, Mladen, *Povijesne crkve i kapele u Sesvetskom prigorju*, katalog izložbe, Muzej Prigorja, Zagreb, 1994.

Petravić, Mirko, *Mala panorama sesvetske prošlosti*, u: KAJ časopis za kulturu i prosvjetu 6, Zagreb, 1971.

